

BOSNA I HERCEGOVINA

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA/FINANCIJA

**SMJERNICE EKONOMSKE I
FISKALNE POLITIKE
FEDERACIJE BIH
ZA PERIOD 2022-2024. GODINE**

Sarajevo, maj 2021.

Lista skraćenica

BIH- Bosna i Hercegovina

FBIH-Federacija Bosne i Hercegovine

BDP- Bruto društveni proizvod

FMF- Federalno ministarstvo finansija

DEP- Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

FZS- Federalni zavod za statistiku

BHAS- Agencija za statistiku BiH

EUROSTAT- Evropski ured za statistiku

DeMPA- Metodologija za ocjenu učinka upravljanja javnim dugom

IDA- Međunarodna razvojna asocijacija

ATM- Prosječno vrijeme dospjeća kredita

ATR- Prosječno vrijeme refiksiranja kredita

EUR- Euro

KM- Konvertibilna marka

MMF- Međunarodni monetarni fond

OMA- Odjeljenje za makroekonomsku analizu (pri Upravi za indirektno oporezivanje BiH)

BEPS-Inkluzivni okvir (Base Erosion and Profit Shifting- Erozija porezne baze i premještanje profita)

MAC- Multilateralna konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim pitanjima

SADRŽAJ

UVOD	4
1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE U FEDERACIJI BiH	6
2. OSNOVNI MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI FEDERACIJE BiH	7
2.1. Najnovija makroekonomska kretanja	7
2.2. Makroekonomski okvir za period 2022.-2024. godina	11
2.3. Rizici po projekcije	14
3. EKONOMSKA I FISKALNA POLITIKA U SREDNJOROČNOM PERIODU	16
3.1. Ekonomska politika.....	16
3.2. Fiskalna politika.....	17
3.2.1. Politika rashoda.....	18
3.2.2. Porezna politika i javni prihodi	20
3.2.3. Javni prihodi za period 2021 – 2024. godina.....	24
3. JAVNI DUG U SREDNJOROČNOM PERIODU	36
4.1. Struktura duga u Federaciji BiH.....	36
4.2. Upravljanje dugom u Federaciji BiH	38

UVOD

Fiskalna politika zajedno sa monetarnom politikom čini jedinstvenu makroekonomsku politiku na razini nacionalne ekonomije. Ista predstavlja skup mjera koje se koriste s ciljem prikupljanja javnih prihoda i njihovu alokaciju na javnu potrošnju s ciljem pozitivnog utjecaja na privredu jedne države. Njena glavna zadaća je uravnoteženo upravljanje javnim prihodima i rashodima na način da se doprinese ostvarenju privrednog rasta uz visoku zaposlenost i stabilne cijene kao i postizanje eksterne ravnoteže.

U skladu sa Zakonom o budžetima Federacije BiH¹, Vlada Federacije BiH, na prijedlog Federalnog ministarstva finansija, do 31. maja tekuće godine, donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH za naredni srednjoročni period.

Cilj smjernica je uputiti sve nivoe vlasti u Federaciji BiH na kretanja makroekonomskih pokazatelja kako na globalnom i evropskom novu, tako i na kretanja u BiH i Federaciji BiH koja će utjecati na ostvarenje definisanih ciljeva.

Smjernicama se daju instrukcije budžetskim korisnicima za izradu finansijskih planova, podnošenje budžetskih zahtjeva, sadržaj nacrtu budžeta i finansijskih planova vanbudžetskih fondova.

Smjernice sadrže:

- ✓ Strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH,
- ✓ Osnovne makroekonomske pokazatelje Federacije BiH,
- ✓ Osnovne pokazatelje ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH,
- ✓ Pretpostavke društvenog i privrednog razvoja za fiskalnu i za sljedeće dvije godine,
- ✓ Procjenu prihoda budžeta i
- ✓ Predviđene promjene javnog duga i strategiju upravljanja javnim dugom.

Reforme koja Vlada planira provoditi u 2021. godini definisane su Programom ekonomskih reformi FBiH za period 2020-2022. godinu² čiji je osnovni cilj poboljšanja rasta i konkurentnosti zemlje. Strateški ciljevi i programi Vlade i u 2021. godini, vezani su za dalje usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, očuvanje

¹ „Službene novine Federacije BiH“ , broj 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19 i 99/19

² FZZPM: Program ekonomskih reformi FBiH za period 2020-2022, 207. sjednica Vlade 23.01.2020.g.

makroekonomske stabilnosti, ulaganje u izgradnju infrastrukture u oblasti transporta, energije i okoliša, te nastavak sektorskih reformi.

Bosna i Hercegovina participira u više regionalnih strategija, a usvojene su i različite sektorske strategije na novu BiH odnosno FBiH, koje će dovesti do općeg ekonomskog rasta BiH. U 2021. godine Vlada je usvojila dva vrlo značajna dokumenta koja će usmjeriti njeno dugoročno djelovanje i razvoj, odnosno usvojena je Agenda 2030 sa ciljem stvaranja bolje i održive budućnosti za cijeli svijet, te Strategija razvoja Federacije BiH za 2021.-2027. godinu kojom su utvrđeni strateški ciljevi, a to su ekonomski, društveni i resursni razvoj, te efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor.

Upravljanje javnim financijama predstavlja ključni oslonac rasta ekonomije svake zemlje, zbog čega je Vlada Federacije BiH usvojila Strategiju reforme upravljanja javnim financijama za period 2021.-2025. godina sa ciljem unaprijeđenja upravljanja u ovoj oblasti. Ovom strategijom su predviđene aktivnosti i mjere koje je potrebno poduzeti u narednom periodu za ostvarenje strateških ciljeva.

1. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE U FEDERACIJI BiH

Vlada Federacije BiH je u 2021. godini usvojila strateške dokumente kojima se opredjelila za prioritetne politike razvoja, ciljeve za ostvarivanje politika, kao i programe i mjere za ostvarivanje zadanih ciljeva.

Prioriteti Vlade FBiH u 2021. godini³ odnose se na projekte intenziviranja privrednog razvoja, jačanja unutrašnje društvene stabilnosti Federacije BiH, jačanja vladavine prava, nastavak borbe protiv pandemije, kao i iniciranje i provođenje reformi usklađenih sa potrebama Bosne i Hercegovine, te rad na evroatlanskim integracijama u cilju obezbjeđenja dugoročno održivog i stabilnog sistema koji će FBiH učiniti konkurentnijom.

U cilju realizacije strateškog cilja ostvarenja punopravnog članstva BiH u Evropskoj uniji, Vlada Federacije BiH⁴ usvojila je **Program ekonomskih reformi FBiH za period 2021-2023. godinu**. Programom je, na osnovu utvrđenih ključnih prepreka za rast i razvoj konkurentnosti uzrokovanih pandemijom, te prepreka u raznim oblastima, definisano niz prioriternih reformskih mjera:

- Za ublažavanje posljedica pandemije Vlada Federacije BiH planira jačanje Garantnog fonda pri Razvojnoj banci za povećanje kreditiranja privrede, transfer sredstava nižim nivoima vlasti za poboljšanje likvidnosti bužeta, za provođenje strukturnih reformi i finansiranje kapitalnih projekata, te sredstvima Svjetske banke planira podržati očuvanje radnih mjesta i novo zapošljavanje.
- U oblasti energije potrebno je uskladiti postojeće propise sa propisima EU, donijeti nove propise koji će omogućiti razvoj i funkcionisanje tržišta energije, izvršiti prestrukturiranje ovog sektora te razvijati infrastrukturu obnovljivih izvora energije. Neophodna su ulaganja u zastarjelu transportnu infrastrukturu što će utjecati na stvaranj boljeg poslovnog okruženja.
- Uspostavljanje Jedinstvenog registra taksi i naknada u Federaciji BiH postiže se značajno povećanje konkurentnosti za privlačenje novih investitora ali i smanjuje prostor za sivu ekonomiju. Izmjenom zakonskog okvira i jačanjem finansijske podrške malim i srednjim preduzećima nastoji se realizirati bolja poslovna klima za razvoj konkurentnosti male privrede.
- Planirano je povećanje efikasnosti tržišta zapošljavanja, unaprijeđenje sistema socijalne zaštite, sistema upravljanja otpadom, organizacije turističke oblasti, te unaprijeđenje tržišta nekretninama.
- U oblastima na koje se odnosi ovaj program, planirano je usklađivanje zakonskih okvira sa pravnom stečevinom EU što će omogućiti unaprijeđenje i efikasnost rada po pojedinim oblastima.

³ Programom rada Vlade Federacije BiH za 2021. godinu, 257. sjednica Vlade Federacije BiH, 25.02.2021.god.

⁴ Program ekonomskih reformi FBiH za period 2021-2023. godinu, 183. sjednici sjednica Vlade Federacije BiH, 25.02.2021.god

2. OSNOVNI MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI FEDERACIJE BiH

Za izradu ovog dokumenta korišteni su zvanično objavljeni makroekonomski pokazatelji i projekcije makroekonomskih pokazatelja za naredni srednjoročni period Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP), Vijeća ministara BiH, od marta 2021. godine i relevantnih statističkih institucija u zemlji i inostranstvu.

2.1. Najnovija makroekonomska kretanja

U 2020. godini, usljed svjetske krize izazvane pandemijom, došlo je do pada ekonomskih aktivnosti što se negativno odrazilo na rast BDP-a na svim nivoima, tj na globalnom i evropskom nivou, te u euro zoni. Takva negativna dešavanja u svijetu i u bliskom okruženju su imale negativan utjecaj na aktivnosti i ekonomiju BiH, te je poslije ekspanzije privrednog rasta posljednjih godina, došlo da pada BDP-a BiH u 2020. godini.

Prema prvim procjenama BHAS-a, za 4 kvartala 2020. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila realni pad ekonomije od 4,5% u odnosu na prethodnu godinu⁵. Pad ekonomskih aktivnosti kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera utjecao je na pad vanjskotrgovinske razmjene, kao i na pad glavnih odrednica ekonomskog rasta tj. investicija i potrošnje usljed smanjenja raspoloživog dohotka građana, odnosno pad ekonomskih aktivnosti općenito.

U periodu od 2017-2019. godine BDP-a Federacije BiH bilježio je konstantan rast po prosječnoj stopi od 3,2%, dok u 2020. godini usljed krize dolazi do pada aktivnosti u svim oblastima što je rezultiralo padom BDP-a.

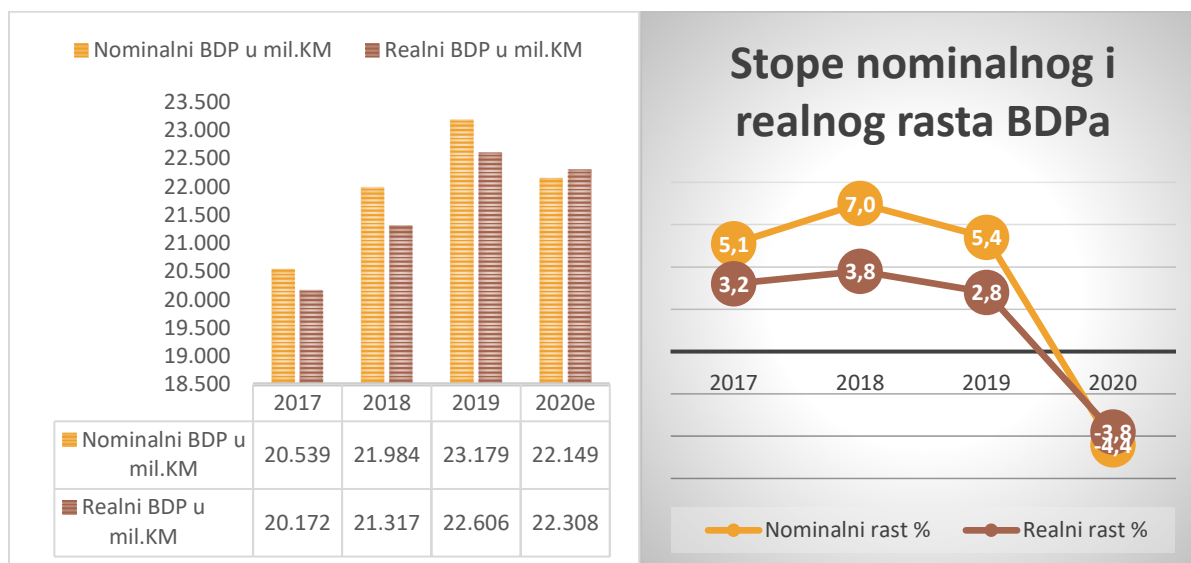
Za četiri kvartala 2020. godine, prema prvim procjenama Federalnog zavoda za statistiku⁶, BDP Federacije BiH iznosi 22.308.425 hilj. KM i realno je manji za 3,8% u odnosu na prethodnu godinu. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine, u 2020. godini zabilježen je rast BDP-a samo u prvom kvartalu od 1,6%, dok je u ostala tri kvartala zabilježen pad od 9,7%, 3,9% i 2,5% respektivno (stope realnog rasta).

Grafikoni u nastavku prikazuju apsolutne iznose nominalnog i realnog BDP-a Federacije BiH i stope rasta istih za prethodni trogodišnji period, kao i procijenjene stope rasta BDP-a FBiH za 2020. godinu.

⁵ BHAS: Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, tromjesečni podaci, od 31.03.2021. god. (prema lančano povezanim vrijednostima u cijenama 2015)

⁶ FZS: Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, tromjesečni podaci, od 31.03.2021. god.

Grafikoni 1. i 2. BDP Federacije BiH za period 2017-2019. godina (zvanični podaci) i procjena BDP-a FBiH za 2020. godinu (iznosi i stope rasta)

Izvor: Federalno ministarstvo finansija, prema procjenama i zvaničnim saopštenjima Federalnog zavoda za statistiku

Posmatrano po područjima klasifikacije djelatnosti, za 2020. godinu u odnosu na prethodnu godinu, procjenjeni najveći realni pad bruto dodane vrijednosti ostvaren je u trgovini, prijevozu i uslužnim djelatnostima, umjetnosti i zabavi te prerađivačkoj industriji, dok je značajniji rast ostvaren samo u poljoprivredi i građevinarstvu.

Strukturni problemi u industriji, koji su doveli do pada obima proizvodnje u 2019. godini od 2,7% u odnosu na prethodnu godinu, su usljed krize produbljeni te je zabilježen još veći pad proizvodnje u 2020. godini. Obim industrijske proizvodnje za period I-XII 2020. godine u odnosu na isti period prethodne godine smanjio se za 5,9%, usljed pada svih oblasti, od čega je najveći pad zabilježen kod proizvodnje trajnih proizvoda za široku potrošnju od 20,9%. Obim proizvodnje prerađivačke industrije smanjio se za 6,6%, a najveće smanjenje je ostvareno u oblasti proizvodnje duhanskih proizvoda, proizvodnje motornih vozila i prikolica, te proizvodnji namještaja i baznih metala⁷.

Pokrivenost uvoza izvozom u 2020. godini se povećala u odnosu na 2019. godinu za 3,5 postotnih poena usljed većeg smanjenja uvoza od 15,7%, te smanjenja izvoza od 9,8%.

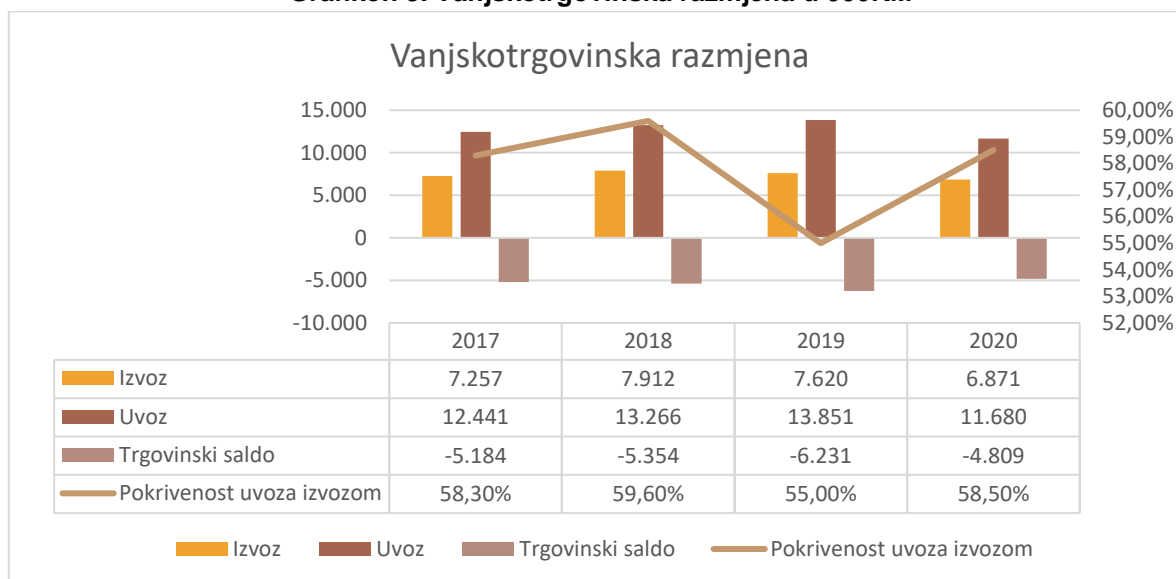
U strukturi vanjskotrgovinske razmjene u 2020. godine najveći udio čine industrijski materijali, proizvodi za široku potrošnju i kapitalni proizvodi (prema međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene). Najveći vanjskotrgovinski partneri su zemlje EU, a najviše roba i usluga se izvozilo u Njemačku, Hrvatsku, Austriju i Srbiju, a najviše se uvezilo iz Njemačke, Italije, Hrvatske i Kine⁸.

⁷ FZS: Mjesečni statistički pregled FBiH 02/ 2021. god, od 03. marta 2021.g.

⁸ FZS: Mjesečni statistički pregled FBiH 02/ 2021. god, od 03. marta 2021.g

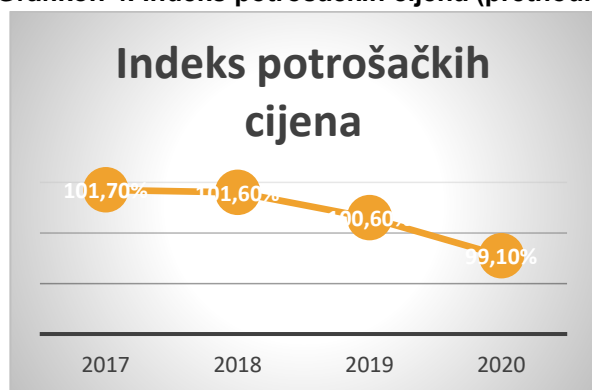
Grafikon u nastavku prikazuju apsolutne iznose izvoza, uvoza i trgovinskog salda, te procenat pokrivenosti uvoza izvozom Federacije BiH za period od 2017.-2020. godine.

Grafikon 3. Vanjskotrgovinska razmjena u 000KM

Izvor: Federalni zavod za statistiku, obrada FMF

Grafikon 4. Indeks potrošačkih cijena (prethodna godina =100)

Izvor: Federalni zavod za statistiku, obrada FMF

Dok su u periodu 2017.-2019. godina cijene bilježile rast u odnosu na prethodnu godinu, u 2020. godini su zabilježile pad od 0,9%. Smanjile su se cijene odjeće i obuće, prijevoza usljed smanjenja cijene nafte i naftnih derivata, te komunalija, a najviše su porasle cijene duhana, alkoholnih pića, hrane i bezalkoholnih pića te zdravstva⁹.

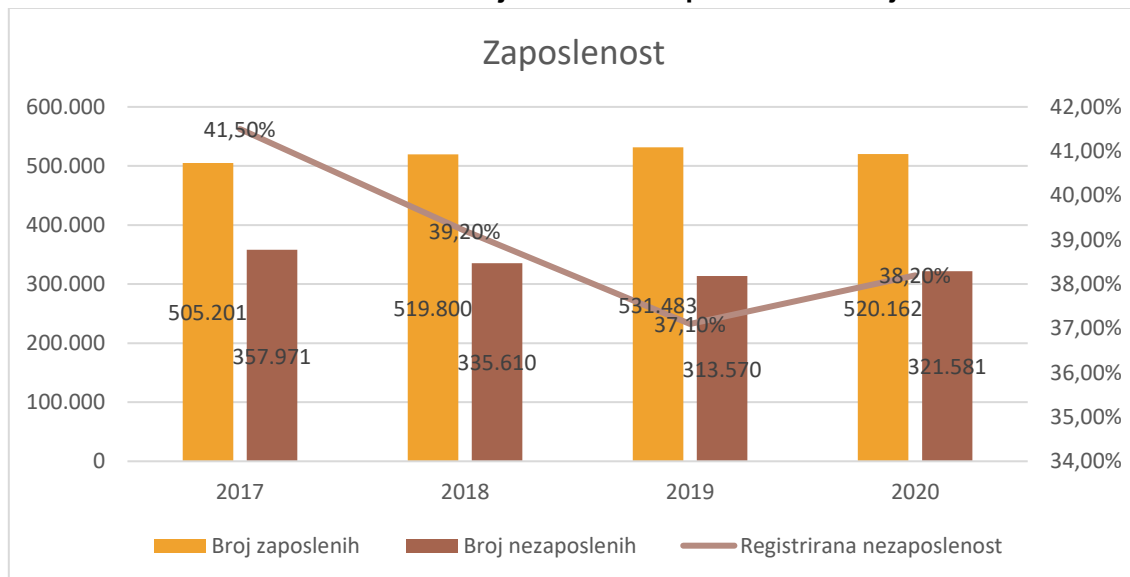
U cilju spriječavanja nekontrolisanog rasta cijena osnovnih životnih namjernica, Vlada Federacije BiH je uvela kontrolu i ograničenje cijena naftnih derivata putem uvođenja maksimalne visine marže koja je trajala do proglašenja prestanka stanja prirodne nesreće odnosno stabilizacije cijena.¹⁰ (Indeks potrošačkih cijena predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda i usluga koje rezidentna domaćinstva kupuju radi zadovoljenja svojih ličnih potreba).

⁹ FZS: Mjesečni statistički pregled FBiH, januar/siječanj 2021. god. od 27. januara 2021.g

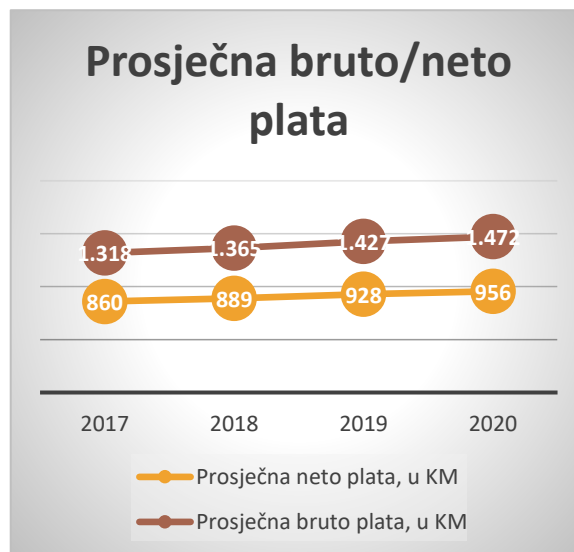
¹⁰ 218. sjednica Vlade Federacije BiH, od 09 aprila 2020. godine

Pokazatelji tržišta rada u Federaciji BiH, odnosno broj zaposlenih i broj nezaposlenih osoba, te procenat registrirane nezaposlenosti su prikazani na sljedećem grafikonu.

Grafikon 5 i 6. Pokazatelji tržišta rada i plata u Federaciji BiH

Poslije višegodišnjeg trenda smanjenja stope registrirane nezaposlenosti, u u 2020. godini stopa raste usljed smanjenja broja zaposlenih i povećanja broja nezaposlenih osoba uzrokovanih krizom. Registrirana stopa nezaposlenosti Federacije BiH u 2020. godini iznosi 38,2% i veća je za 1,1 postotni poen od stope u 2019. godini. U odnosu na prethodnu godinu, najveći pad zaposlenosti je zabilježen u prerađivačkoj industriji, hotelijerstvu i ugostiteljstvu te u oblasti trgovine.¹¹ Prosječne bruto i neto plate, i pored krize, nastavljaju lagani rast u 2020. godini kao i prethodnih godina.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, obrada FMF¹²

¹¹ FZS: Zaposleni i nezaposleni, januar 2021, od 15.03.2021.god.; Stopa nezaposlenosti izračunata je kao odnos nezaposlenih prema ukupnom aktivnom stanovništvu (zaposleni + nezaposleni)

¹² FZS: Zaposleni i nezaposleni, januar 2021., od 15.03.2021.g.; Zaposlenost, nezaposlenost i plate u Federaciji BiH po kantonima i opštinama, 2020., od 26.02.2021.g.

2.2. Makroekonomski okvir za period 2022.-2024. godina

Makroekonomski okvir za BiH

Za 2021. godinu projicira se izlazak iz krize odnosno oporavak i rast ekonomije na svim nivoima, tj na globalnom, europskom nivou pa i na nivou BiH, usljed stabilizacije u oblasti zdravstvenog sektora u pogledu pandemije.

Međunarodni monetarni fond je u aprilu 2021. godine projicirao rast svjetske ekonomije za 6% u 2021. godini, a u periodu 2022.-2024. godine sporiji rast po prosječnoj stopi 3,6%, te rast ekonomije Bosne i Hercegovine od 3,5% (World economic outlook, april 2021). Rast ekonomije Bosne i Hercegovine za period 2021.-2022. godinu projicira i Svjetska banka i to 2,8% i 3,5% (respektivno)¹³. Direkcija za ekonomsko planiranje projicirala je realni rast ekonomije Bosne i Hercegovine u 2021. godini od 2,3%, te u periodu 2022.-2024. rast po prosječnoj stopi od 3,3%.

Tabela 1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja BiH (2020-2024.), u %

	Zvanični podaci	Projekcije				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Realni rast BDP u %	2,9	-4,1	2,3	3,1	3,3	3,6
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	0,6	-1,0	0,7	1,0	1,1	1,2
Realni rast uvoza u %	1,3	-11,4	3,0	4,5	5,1	5,3
Realni rast izvoza u %	0,4	-16,5	4,7	6,0	7,1	7,4

Izvor: DEP: Makroekonomske projekcije, mart 2021.god.

U drugoj polovini 2021. godine se projicira stabilizacija industrijske proizvodnje, a u narednom srednjoročnom periodu i povećanje obima proizvodnje na koji će najveći utjecaj imati kao i do sada aktivnosti i stabilizacija okruženja, ali i unaprijeđenje u oblasti industrije u zemlji putem provođenja reformi koje bi trebale unaprijediti konkurentnost BiH industrijskih proizvoda.

Očekuje se da će stabilizacija okruženja imati pozitivan utjecaj na staganciju vanjskotrgovinskog bilansa putem rasta izvozne traženje, te da će u periodu od 2021.-2024. godine izvoz realno rasti od 4,7% do 7,4%. U istom periodu se projicira niži realni rast uvoza od 3%-5,3% usljed rasta ukupnih ekonomskih aktivnosti u zemlji i rasta potrošnje, i to posebno privatne potrošnje te investicija. Kratkoročni objavljeni podaci za prvi kvartal 2021. godine ukazuju na veći rast izvoza od 16,6% u odnosu na isti period prethodne godine, te sporiji rast uvoza od 2,7%. Najveći vanskotrgovinski bilans u navedenom periodu ostvaren je sa zemljama EU¹⁴.

¹³ Svjetska banka: Zapadni Balkan, Redovni ekonomski izvještaj br. 19, proljeće 2021

¹⁴ BHAS: Statistika robne razmjene BiH s inostranstvom, siječanj-ožujak 2021., br.3, od 20. aprila 2021.god.

Poslije deflacije od 1% u 2020. godini, u narednom periodu očekuje se postepeni rast cijena koji će zavisiti od kretanja cijena nafte na svjetskom tržištu, te cijene hrane, akciza na pojedine proizvode i cijena komunalija na domaćem tržištu.

U periodu 2022.-2024. godine na tržištu rada projicira se poboljšanje usljed pozitivnih ekonomskih aktivnosti u okruženju i u zemlji. Na rast broja zaposlenih će prvenstveno utjecati oporavak oblasti koje su u panedemiji imale najveći gubitak zaposlenih kao što su industrija, trgovina, hotelijerstvo i ugostiteljstvo (projicira se rast zaposlenosti od 1%-1,5% u periodu 2022.-2024. godine¹⁵).

Makroekonomski okvir za Federaciju BiH za 2021. godinu

Dok je u periodu od 2016. do 2019. godini u Federaciji BiH zabiljeжан rast po prosječnoj stopi od 3,2%, u 2020. godini usljed krize uzokovane zdravstvenom krizom procjenjuje se realni pad od 4,4%¹⁶, a u 2021. godini očekuje se oporavak te rast ekonomije Federacije BiH kao i u godini prije krize od 2,8%.

Zvanično objavljeni podaci obima industrije u Federaciji BiH za prvi kvartal 2021. godine ukazuju na postepeni oporavak ove oblasti od 5,9% (izračunati iz kalendarski prilagođenih indeksa obima industrijske proizvodnje). Nakon prvog mjeseca u kojem je zabilježen pad od 0,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, u drugom mjesecu počinje oporavak industrije od 1,7%, te značajni rast od 17,1% u trećem mjesecu. U trećem mjesecu ostvaren je rast u svim oblastima proizvodnje, a posebno u proizvodnji kapitalnih i trajnih proizvoda za široku potrošnju te intermedijarnih proizvoda. Značajno je napomenuti da je u istom mjesecu obim prerađivačke industrije zabilježio rast od 19,1%.¹⁷

U vanjskotrgovinskoj oblasti, iako je ostvaren rast izvoza i uvoza, dolazi do pogoršanja situacije na što ukazuje povećanje trgovinskog deficita. Trgovinski deficit Federacije BiH za mart 2021. godinu veći je u odnosu na prethodni mjesec za 146.418 hiljada KM i iznosi 479.202 hiljada. KM. U prvom kvartalu 2021. godine izvoz je prosječno rastao svaki mjesec za 6,61%, a uvoz je prosječno rastao za 6,63%.

Procenat pokrivenosti uvoza izvozom u martu 2021. godine je 61,3% što je za 6,1% manje u odnosu na prethodni mjesec kada je pokrivenost iznosila 67,4%. Najveća vrijednost izvoza i uvoza ostvarena je u oblasti prerađivačke industrije (85,9% od ukupnog izvoza, 92,1% od ukupnog uvoza)¹⁸.

Potrošačke cijene u martu 2021. godine u odnosu na prethodni mjesec, u prosjeku su veće za 0,8%, od kojih je najveći rast ostvaren kod cijena odjeće, obuće, prijevoza, hrane i bezalkoholnih pića. Istovremeno, cijene su manje za 0,3% u odnosu na mart prethodne godine usljed pada cijena bezalkoholnih pića, odjeće i obuće, te komunalija i prijevoza.¹⁹

¹⁵ DEP: Makroekonomske projekcije, mart 2021.god.

¹⁶ FZS: Tromjesečni bruto domaći proizvod, IV tromjesečje 2020., broj 10.3.4., od 31.03.2021.god.

¹⁷ FZS: Indeks prometa industrije, mart 2020. Prvi rezultati, broj:9.3., od 27.04.2020.god.

¹⁸ FZS: Robna razmjena sa inostranstvom, br.16.1.3., od 20.04.2021.god.

¹⁹ FZS: Indeksi potrošačkih cijena mart 2020. godine, br.7.1.3., od 20.4.2021. god.

Na cijene hrane i osnovnih životnih namjernica utjecala je kontrola rasta cijena od strane Vlade Federacije BiH putem ograničenja marže na ove proizvode kako bi se ublažile posljedice krize za najosjetljivije kategorije stanovništva²⁰.

U februaru 2021. godine u odnosu na prethodni mjesec zabilježeno je blago poboljšanje na tržištu rada koje se ogleda u povećanju broja zaposlenih za 0,3% i smanjenju broja nezaposlenih osoba za 1,0%. Ukupan broj zaposlenih osoba u februaru je iznosio je 517.693a nezaposlenih 321.688.

Stopa registrirane nezaposlenosti u drugom mjesecu iznosila je 38,3 a za žene 46,2.²¹

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom za februar 2021. godine iznosi 951 KM i niža je u odnosu na prethodni mjesec nominalno za 2,4% a realno za 2,8%, dok je u odnosu isti mjesec prethodne godine viša nominalno za 1,8% a realno za 3,1%.

Najveće smanjenje prosječnih plaća u odnosu na prethodni mjesec zabilježeno je u djelatnosti vađenje ruda i kamena i u djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija. Najveće povećanje prosječnih neto plaća uz istovremeni rast broja zaposlenih, zabilježeno je u oblasti ostale uslužne djelatnosti. Rast neto plaća zabilježen je i u djelatnosti prijevoza i skladištenja.²²

Srednjoročni makroekonomski okvir za Federaciju BiH u periodu 2022.-2024. godina

Projekcije nominalnog i realnog BDP-a FBiH, sa pripadajućim stopama rasta, te projekcije inflacije i investicija za period 2020.-2024. godina prikazane su u Tabeli 2.

Tabela 2. Makroekonomski pokazatelji Federacije BiH za period 2019.-2024. godina

	Zvanični podaci		Projekcije			
	2019	2020*	2021	2022	2023	2024
Nominalni BDP u mil. KM	23.179	22.149	22.956	24.219	25.216	26.646
Nominalni rast u %	5,4	-4,4	3,6	5,5	4,1	5,7
Realni BDP u mil. KM	22.607	22.308	22.769	23.861	24.795	25.989
Realni rast u %	2,8	-3,8	2,8	3,9	2,4	3,1
BDP deflator (BDP _{nom} /BDP _{real})	102,5	99,3	100,8	101,5	101,7	102,5
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena (CPI) u %	0,6	-0,9	0,4	1,2	1,3	1,3
Investicije u mil. KM	3.649	3.487	3.614	3.813	3.970	4.150

Izvor: Federalno ministarstvo finansija; *procjena

U periodu od 2022.-2024. godine projicira se rast ekonomije Federacije BiH po prosječnoj stopi od 3,1%. Očekuje se da će se prvenstveno poboljšati situacija u zdravstvu što će pozitivno utjecati na ekonomska kretanja koja će dovesti do oporavka

²⁰ 261. sjednica Vlade Federacije BiH, od 01.aprila 2021.godine

²¹ FZS: Zaposleni i nezaposleni, februar 2021.,br.8.2.2. od 15.4.2021. god.

²² FZS: Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plata zaposlenih po područjima KD BiH 2010, februar 2021.,br.8.1.2. od 15.4.2021. god

i rasta ekonomije u 2021. godinu na nivo rasta od prije krize, a u narednim godina se projicira stabilan ekonomski rast.

Izlazak iz svjetske zdravstvene krize će imati pozitivne implikacije na eksterno okruženje koje ima najveći utjecaj na rast ekonomije Federacije BiH. Pozitivna ekonomska kretanja u okruženju, a posebno kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera, će utjecati na povećanje tražnje za našim proizvodima odnosno utjecati će na povećanje izvoza roba i usluga. Očekuje se i rast uvoza usljed povećanja zaposlenosti i raspoloživog dohotka stanovništva podstaknut pozitivnim unutarnjim kretanjima.

Projicira se povećanje obima proizvodnje usljed veće izvozne tražnje uzrokovane pozitivnim ekonomskim kretanjima u okruženju te usljed rješavanja internih strukturnih problema u industriji.

Poboljšanje u oblasti proizvodnje će pozitivno utjecati na zaposlenost i raspoloživi dohodak stanovništva, a u konačnici na povećanja privatne potrošnje, jednog od glavnih unutarnjih faktora rasta ekonomije, na koje će dodatno utjecati i rast doznaka iz inostranstva podstaknut rastom ekonomija okruženja. S druge strane, očekuje se stabilizacija javnih financija odnosno ograničen rast javne potrošnje poduzimanjem mjera fiskalne konsolidacije na smanjenju javnih rashoda i povećanju javnih prihoda.

Provođenjem fiskalne konsolidacije, te efikasnim provođenjem strukturnih reformi, posebno unaprijeđenjem poslovnog ambijenta u zemlji, nastojati će se povećati obim investicija kao drugog ključnog domaćeg faktora rasta ekonomije. Nastavak započetih i poduzimanje novih investicija će imati pozitivan utjecaj na standard stanovništva odnosno pozitivan utjecaj na zaposlenost i raspoloživi dohodak stanovništva.

Na rast cijena najveći utjecaj ima cijena nafte za koju se projicira blago smanjenje u 2022. godina, a u narednom periodu se očekuje stabilizacija istih. Od unutrašnjih faktora, cijene će zavisti od rasta cijena hrane, komunalija i akciza na pojedine proizvode.

Navedene projekcije su preliminarne i bit će predmet revidiranja nakon objave i prikupljanja novijih podataka o kretanju makroekonomskih parametara u Federaciji BiH.

2.3. Rizici po projekcije

Projekcije indikatora za naredni srednjoročni period su sačinjene na osnovu projekcija Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeća ministara BiH od marta 2021. godine i projekcija relevantnih međunarodnih statističkih institucija (MMF, Svjetska banka) objavljenim u njihovim redovnim izvještajima.

Na projekcije indikatora u narednom srednjoročom periodu će prvenstveno utjecati neizvjesnost oko pandemije, odnosno intezitet i trajanje iste, uspješnost provođenja vakcinacije stanovništva kao i eventualni ponovni „lockdown-i“.

Situacija u okruženju, koja predstavlja najvažniju odrednicu ekonomskog rasta Federacije BiH, može utjecati na rizike projekcija, odnosno sporija kretanja u okruženju mogu dovesti do slabijeg ekonomskog rasta Federacije BiH od pretpostavljenog.

Rizik za projekcije predstavlja velika trgovinska ovisnost industrijske a posebno prerađivačke proizvodnje od kretanja u okruženju. Slabljenje potražnje za našim proizvodima može negativno utjecati na obim proizvodnje što se može negativno odraziti na zaposlenost i primanja stanovništva a time i na potrošnju stanovništva.

Smanjenja izvozne tražnje za BiH proizvodima, uzrokovane slabijim rastom glavnih vanjskotrgovinskih partnera od pretpostavljenog, može dovesti do slabijeg rasta izvoza od projiciranog, a dodatno na izvoz negativno može utjecati nedovoljna diverzifikacija izvozne ponude.

Od unutarnjih faktora na rizike projekcije može utjecati složena politička situacija odnosno usporenost u donošenju političkih odluka, te uspješnost provođenja reformi čija realizacija može utjecati na glavne odrednice ekonomskog rasta potrošnje i investicija.

Situacija na tržištu rada će zavisiti od ukupnog ekonomskog oporavka a posebno oporavka oblasti koje zapošljavaju najveći broj stanovništva, kao i od migracije obrazovane mlađe populacije.

Promjena cijena energenata na svjetskom tržištu, te promjena cijena hrane, komunalija i akciza na duhan i duhanske proizvode na domaćem tržištu može imati utjecaj na projekcije inflacije.

Pored navednih rizika za idustrijsku proizvodnju, za proizvodnju električne energije rizik predstavlja velika ovisnost o hidrometeorološkim prilikama.

3. EKONOMSKA I FISKALNA POLITIKA U SREDNJOROČNOM PERIODU

3.1. Ekonomska politika

Ekonomska i fiskalna politika Vlade Federacije BiH za naredni srednjoročni period definirana je dokumentima Program rada Vlade Federacije BiH za 2021. godinu²³ te Programom ekonomskih reformi FBiH za period 2021-2023. godinu²⁴. Pored toga što Federacija BiH od ranije participira u strategijama EU²⁵ koje opredjeljuje njene strateške ciljeve, u 2021. godini usvojena je dugoročna strategija za period 2021-2027. godinu koja će osigurati brži ekonomski, društveni i resorni razvoj. Osim navedenih dokumenta, Vlada Federacije BiH obavezala se na učešće u stvaranju bolje i održive budućnosti za cijeli svijet potpisom Agende 2030 za održivi razvoj²⁶.

Potpisnici **Agende 2030 za održivi razvoj** obvezni su primjenjivati zadane ciljeve koji doprinose održivom razvoju, obvezni su osigurati ravnomjerni ekonomski rast uz zaštitu okoliša i prirodnih resursa, uz istovremeno kreiranje pravednog društva i smanjenje nejednakosti, obvezni su primjenjivati princip „niko ne smije biti isključen“ kako bi se eliminirali uzroci siromaštva i nejednakosti i svih oblika diskriminacije.

Jedan od razvojnih ciljeva ove strategije je dobra uprava i upravljanje javnim sektorom, a isto se namjerava postići unaprijeđenjem efikasnosti uprave odnosno unaprijeđenjem sistema mobilizacije prihoda i sistema planiranja i izvršavanja budžeta koji uključuje odgovornost svih zaposlenika javnog sektora. Unaprijeđenjem funkcionisanja pravosudnog sistema, te zaštitom ljudskih i radničkih prava se namjerava poboljšati upravljanje javnim sektorom, a javni sektor treba osigurati kvalitetne usluge građanima i pravnim subjektima kao i mogućnost učestvovanja građana u procesu donošenja odluka. Agendom 2030 je predviđena i izrada strategija za upravljanje rizicima i krizama kako bi se osigurala otpornost na moguće katastrofe koje mogu biti izazvane na različite načine a jedan od načina je i pojava pandemije.

Strategija razvoja Federacije BiH za 2021 - 2027. godinu²⁷ je krovni dokument koji objedinjuje dokumente Agende 2030, EU preporuke i Ekonomski investicioni plan, Zajedničke socioekonomske reforme za period 2019-2022., te strategiju pametne specijalizacije. Ovim dokumentom Vlada Federacije BiH je utvrdila strateške ciljeve razvoja u narednih sedam godina, te akcelerate i mjere za postizanje tih ciljeva. Utvrđeni strateški ciljeve razvoja:

²³ 257. sjednica Vlade Federacije BiH, 25.02.2021.god.

²⁴ 253. sjednica Vlade Federacije BiH, 28.01.2021.god.

²⁵ Strategija razvoja Jugoistočne Evrope do 2020. godine (Regionalno vijeće za saradnju, Strategija Jugoistočna Evropa 2020. usvojena na Ministarskoj konferenciji Investicione komisije za Jugoistočnu Evropu od strane zemalja jugoistočne Evrope 21.11.2013. godine), Strategija EU za dunavsku regiju (pripremljena od strane Evropske komisije i prihvaćena od strane zemalja članica 13. aprila 2011. godine), te Strategija EU za jadransko-jonsku regiju (usvojena od strane Evropskog vijeća u oktobru 2014. godine)

²⁶ 254. sjednica Vlade Federacije BiH, 04.02.2021.god.: Okvir za realizaciju ciljeva održivog razvoja

²⁷ 256. sjednica Vlade Federacije BiH, 18.02.2021.g

- Ubrzan ekonomski razvoj,
- Prosperitetan i inkluzivni društveni razvoj,
- Resursno efiksan i održiv razvoj,
- Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor.

Akceleratori koji daju najveći doprinos rastu ekonomije su razvoj digitalizacije i inovacija, otvaranje novih i razvoj postojećih preduzeća, te unaprijeđenje javnih finansija i finansijskog sistema. Namjera unaprijeđenja digitalnog upravljanja podacima i unaprijeđenja istraživačkih i inovacijskih aktivnosti je povećanje produktivnosti rada kako bi se povećala konkurentnost ekonomije. Za rast zaposlenosti u Federaciji BiH potrebno je uz razvoj postojećih preduzeća preduzeti otvaranje novih preduzeća uz uključivanje dijaspore, rasterećenje fiskalnog opterećenja rada, te restrukturiranje i privatizacija preduzeća u državnom vlasništvu. U oblasti finansijskog sistema namjera je povećati štednju građana putem otvaranja štedno kreditnih zadruga te povećanje investicija ključne odrednice stopa rasta ekonomije Federacije BiH.

Da bi se unaprijedio javni sektor definirana su prioriteta: unaprijeđenje vladavine prava, staviti javnu upravu u službu građana i unaprijediti odgovornost u oblasti javnih finansija, kao i mjere za ostvarenje prioriteta kako bi se ostvario strateški cilj u oblasti javnog sektora.

Važno je napomenuti da strategija daje multisektorski i multiinstitucionalni odgovor na pandemiju COVID-19 u dugom roku, naglašavajući nužnost pripremljenosti za razne moguće krize.

3.2. Fiskalna politika

Fiskalna politika podrazumjeva upravljanje javnim prihodima u svrhu finansiranja javnih rashoda sa ciljem postizanja privrednog rasta. Za unaprijeđenje upravljanja javnim prihodima i rashodima, Vlada Federacije BiH je usvojila novu novu strategiju upravljanja javnim finansijama, koja predstavlja nastavak prethodne strategije upravljanja javnim finansijama koja je istekla 2020. godine.

Strategija reforme upravljanja javnim finansijama Federacije BiH za period 2021.-2025. godinu²⁸, koja je sačinjena uz pomoć organizacije SIGMA²⁹, predstavlja cjelovit okvir za planiranje, provođenje i efikasno praćanje realizacije zadanih aktivnosti za postizanje zadanih ciljeva u oblasti javnih finacija.

Strategijom je predviđeno provođenje mjere i aktivnosti u šest oblasti: fiskalni okvir, javni prihodi, planiranje i budžetiranje, izvršenje bužeta, sistem internih finansijskih kontrola u javnom sektoru FBiH i eksterna revizija.

²⁸ 260. sjednica Vlade Federacije BiH, od 25. marta 2021.godine

²⁹ SIGME je nastala kao zajednička inicijativa OECD i EU za podršku u unapređenju upravljanja javnim finacijama

Za svaku oblast definirane su mjere, aktivnosti za ostvarenje mjera, indikatori i rokovi realizacije mjera, te nositelji aktivnosti.

Ključni prioriteti reforme strategije upravljanja javnim finansijama po stubovima:

- U oblasti fiskalnog okvira planira se uvođenje novih fiskalnih pravila o zaduživanju i garancijama, unaprijeđenje izrade projekcija prihoda i rashoda kao i jačanje fiskalne koordinacije unutar FBiH.
- U oblasti javnih prihoda putem novih zakonskih okvira i poduzetih mjera planira se unaprijeđenje mobilizacije prihoda, smanjenje fiskalnog opterećenja i suzbijanje sive ekonomije.
- Cilj uvođenje fiskalnih pravila, uspostavljanje programsko budžetiranje i unaprijeđenje planiranja je bolje povezivanje sektorskih strategija sa srednjoročnim finansijskim planiranjem.
- Predviđeno je jačanje upravljanjem obavezama u oblasti javnih nabavki, uvođenje efikasnijeg prikupljanje podataka o neizmirenim obavezama, te unaprijeđenje efikasnost upravljanja gotovinom i upravljanje dugom u oblasti izvršenja budžeta.
- Strategija prepoznaje važnost provođenje kontrole nad upravljanjem javnim finansijama, putem interne i externe revizije, kako bi se uspostavilo efikasno upravljanja rizicima u procesima javnih finansija, te transparentno i efikasno korištenja javnih sredstava.

Za svaku pojedinačnu aktivnost unutar svih oblasti definisani su rizici kao i način prevazilaženja rizika, od kojih su na prvom mjestu kašnjenje sa zakonskim izmjenama izvršne i zakonodavne vlasti, nedovoljna finansijska sredstva i tehnička pomoć.

Efikasno funkcionisanja javne uprave je preduslov ostvarenju statusa punopravnog članstva u EU i potpisivanju SPP-a, kao jednog od prioritetnih ciljeva BiH, te će u narednom periodu fokus biti na provođenju zacrtanih mjera i aktivnosti strategije.

3.2.1. Politika rashoda

Za oporavak ekonomije Federacije BiH od krize izazvane pandemijom, potrebno je, između ostalog, poduzeti mjere fiskalne konsolidacije koje bi trebale dovesti do finansijske stabilnosti svih nivoa vlasti i do odgovorajućih ušteda koje bi se usmjerile za sanaciju posljedica uzrokovanih pojavom pandemije, kako bi se podstakao rast ekonomije u cijelosti.

U tu svrhu, potrebna je osigurati ograničenja rasta javne potrošnje kako bi se fiskalni prostori tj. uštede usmjerile u javne investicije, aktivne mjera zapošljavanja, te za oporavak i stabilizaciju privrede općenito.

U pogledu unaprijeđenje sistema **plata i socijalnih davanja**, planira se provoditi efikasnija politika zapošljavanja i politika fonda plata u javnom sektoru, te poboljšati ciljne socijalne pomoći kako bi se unaprijedila efikasnost dodjeli socijalnih prava.

Negativne posljedice krize u 2020. godini su se osjetile u svim oblastima privrede, a posebno u oblasti turizma, prometa i prijevoza, obrta i drugih djelatnosti, a najviše je pogođen zdravstveni sektor koji je pretrpio višestruka kadrovska, finansijska i druga opterećenja. Kako bi se ponovo pokrenulo, odnosno nastavilo poslovanje u navedenim i drugim ugroženim oblastima potrebno je planirati sredstva namijenjena za njihov **oporavak i stabilizaciju**.

U **zdravstvenom sektoru**, koji je pored strukturnih problema dodatno opterećen krizom uzrokovanoj pandemijom, potrebno je nastaviti osiguravati sredstva i u narednom srednjoročnom periodu radi oporavka ovog sektora. Dodatno, Strategijom upravljanja javnim finansijama u FBiH 2021-2025 planira se uvođenja vanbudžetskih fondova (sa naglaskom na zavode zdravstvenog osiguranja) u federalne odnosno kantonalne budžete radi unaprijeđenja kontrole trošenja javnih sredstava.

Osiguranje likvidnosti i stabilnosti budžeta je jedno od ključnih ciljeva Vlade Federacije BiH koja će omogućiti **stabilnosti u isplatama penzija, boračkih i socijalnih naknada te drugih davanja koja se isplaćuju iz budžeta FBiH**.

S obzirom da su **investicije** jedan od glavnih pokretača rasta ekonomije, i u narednom srednjoročnom periodu će biti u fokusu kako bi se pozitivno utjecalo na zaposlenost i rast dohotka stanovništva. Radi povećanja domaćih izvora ulaganja, potrebno je ostvariti uštedu na javnim rashodima putem unaprijeđenja javne uprave odnosno sistema troškova javne uprave, sa ciljem stvaranje fiskalnog prostora za investicije iz domaćih fondova.

Provođenjem aktivnih politika i mjera na **tržištu zaposlenosti** planira se očuvanje postojećih kao i otvaranje novih radnih mjesta.

U cilju realizacije **planiranja sredstava na temelju ciljanih politika**, planira se unaprijediti budžetiranje uvođenjem programskog budžeta kojim se povezuju sve faze budžetiranja. Uvođenje programskog budžeta se reflektuje na definisanje ciljeva strateških i srednjoročnih politika vlasti, odobravanje alokacije sredstva prema utvrđenim ciljevima i rezultatima koji se očekuju. Time će biti postignuta osnovna svrha novog načina budžetiranja tj. uvođenje jasne veze između politika i programa vlasti, ciljeva tih programa i očekivanih rezultata kao i sredstava potrebnih za njihovu realizaciju.

3.2.2. Porezna politika i javni prihodi

Nakon značajnog usporavanja ekonomije uslijed globalne pandemije virusa COVID-19, koje je u 2020. godini, prema prvim procjenama nadležnih institucija, dovelo do smanjenja domaćeg bruto proizvoda za 4,1%³⁰ Federacija Bosne i Hercegovine stavljena je pred dodatne izazove provedbe mjera fiskalne politike, prvenstveno u cilju što bržeg oporavka.

Trenutna situacija još uvijek je vrlo neizvjesna i za predstojeće izazove bit će potreban koordiniran i dosljedan odgovor politika, koji uključuje vjerodostojno provedive srednjoročne strategije svih nivoa vlasti, koje će podržati oporavak, istovremeno osiguravajući fiskalnu održivost. Obzirom da će niži nivo vlasti utvrditi svoje srednjoročne fiskalne politike, predlaže se koordinirano vođenje fiskalne politike, vodeći, u sljedeću fazu, usklađeni pristup rješavanju pandemije, održavajući ekonomiju, podržavajući održivi oporavak i očuvanje fiskalne održivosti u srednjoročnom periodu.

Kada bi se provodili predstojeći planovi ekonomskog oporavka za period 2022 - 2024. godina, fiskalni rast mogao bi ispasti jači nego što se trenutno predviđa. Gledajući unaprijed, također se preporučuje svim nivoima vlasti da vode, kada zdravstveni i ekonomski uslovi to dopuštaju, fiskalnu politiku usmjerenu na: (1) zaštitu radnih mjesta, (2) smanjenje ili ukidanje naknada i taksu koje opterećavaju privrednu aktivnosti, (3) podršku likvidnosti poslovnim subjektima, (4) podršku obrtnom kapitalu SME, (5) uklanjanje nepotrebnih prepreka za investiranje i poslovanje.

Mjere zaštite radnih mjesta mogu uključivati širok spektar aktivnosti posebno uključujući podršku tranziciji poslova samozaposlenih, izgradnju i nadogradnju vještina i znanja nezaposlenih, stručne obuke u poslovnim subjektima. Ovi programi vrlo učinkovito, mogu značajno smanjiti troškove radne snage poslovnih subjekata, nudeći bolja zamjenska primanja za zaposlenike u odnosu na uobičajene naknade za nezaposlene, uprkos padu ekonomske aktivnosti. Ove mjere također pomažu u zaštiti radnih mjesta i ublažavanju daljnjeg pada u broju radnih mjesta, a time i zaštiti raspoloživih prihoda domaćinstava i domaće potražnje nadalje.

Pored toga, nastavlja se sa ranije predloženom reformom u oblasti oporezivanja rada, s ciljem smanjenja poreznog opterećenja. Procjenjuje se da bi provedbom ove reforme bilo smanjeno ukupno fiskalno opterećenje rada, mjenog OECD metodologijom, kao suma poreza i doprinosa u odnosu na ukupan trošak poslodavca po osnovu rada, sa trenutnih 36,42% bilo smanjeno na 35,22%. Smanjenjem fiskalnog opterećenja za poslodavce, kroz smanjenu zbirnu stopu doprinosa, očekuje se povećanje konkurentnosti domaćih privrednih subjekata, kao i povećanje konkurentnosti radne snage, raspoloživim prihoda domaćinstava i domaće potražnje. Nadalje, primjenom diferencirane stope poreza na dohodak vrši se preraspodjela poreznog opterećenja, i

³⁰ Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje BiH – DEP, mart 2021. godine

utiče na suzbijanje tzv. sive ekonomije, imajući u vidu da određeni dio poslodavaca trenutno neoporezive oblike isplata koristi za izbjegavanje plaćanja punih obaveza.

Mjere smanjenja ili ukidanja naknada i taksi trebaju uključivati potpuno ukidanje taksi na istaknute firme, komunalnih naknada i taksi i drugih nenamjenskih javnih prihoda u svrhu smanjenja ukupnih troškova poslovnog okruženja. Početkom 2021. godine donesen je Zakon o jedinstvenom registru taksi i naknada u Federaciji Bosne i Hercegovine³¹, čime je stvorena i pravna pretpostavka za uspostavu Jedinstvenog registra u kojem se nalaze informacije o taksama i naknadama koje se naplaćuju na teritoriji Federacije BiH. Predloženi registar koji se nalazi na web stranici Federalnog ministarstva finansija i ima za cilj da informiše kreatore politika da stvaraju investiciono poželjno poslovno okruženje.

Smanjenjem naknada smanjenjuje se fiskalni pritisak na postojeće subjekte, koji posluju unutar formalne ekonomije, te će period 2022-2024. godina obilježiti i nastavak aktivnosti na suzbijanju tzv. „sive ekonomije“. Uzimajući u obzir da ne postoji način zvaničnog praćenja obima prisutnosti neformalne ekonomije, planirano je izvršiti procjenu iste, čemu će prethoditi izrada Akcionog plana, formulisanjem osnovnih načela i mjera koje je potrebno sprovesti.

Krajem 2021. godine na tržište u Federaciji BiH se uvode nove generacije fiskalnih sistema, koji će omogućavati da građani postanu inspektori i putem svoje mobilne aplikacije izvrše provjeru vjerodostojnosti dobijenih računa u „real time“ vremenu. Evidentiranje prometa u značajnoj mjeri utiče na stabilizaciju fiskalne pozicije, te je izdavanje i kontrola izdatih računa značajna korist za cjelokupno društvo, te u borbu protiv isive ekonomije moraju biti zajednički uključeni svi organi javne uprave i organizacije, nosioci privrednih tokova i građani. Obzirom na prepoznatu potrebu edukacije građana kako da detektuju i prijave sivu ekonomiju, planira se provesti edukacija o svrhi i značaju uzimanja fiskalnog računa prilikom kupovine roba, odnosno korištenja usluga.

Vitalna podrška likvidnosti poslovnim subjektima spriječava opciju da se nestašica likvidnosti pretvori u probleme solventnosti. Poslovni sektor trpi tokom pandemije, a mnogi finansijski „zdravi“ poslovni subjekti sa održivim poslovnim modelima gurnuti su u finansijske probleme. Uticaj se razlikuje u zavisnosti od sektora, vršeći poseban pritisak na subjekte u uslužnom sektoru koji se direktno oslanjaju na socijalni kontakt. Mjere mogu uključivati injekcije kapitala, povoljne kreditne linije, pružanje garancija kredite, subvencioniranje kamata na uzete kredite, ukidanje određenih javnih prihoda - naknada i taksi.

Mjere podrške obrtnom kapitalu SME mogu uključivati podržavanje finansiranja obrtnog kapitala u malim obrtima kada je to potrebno, kao privremena mjera za pružanje efikasnog odgovora na krizu, podrška malim i srednjim firmama kroz restrukturiranje, razvoj novih poslovnih modela i digitalizaciju poslovanja. Prioritet

³¹ Službene novine Federacije BiH broj 24/21

ulaganja treba da bude jačanje istraživanja, tehnološki razvoj i inovacije koje mogu pokrenuti ulaganja u proizvode i usluge.

Konačno, **mjere koje uklanjaju nepotrebne prepreke za investiranje i poslovanje** su važne za očuvanje zdravih javnih finansija kroz veći dugoročni ekonomski rast, a često ne podrazumjevaju i budžetske troškove. Postiču se svi nivoi vlasti da podrže promovisanje poslovnih ulaganja u istraživanje i razvoj, razvijanje veza i sinergija između firmi kreiranjem lanaca veza, osnivanje istraživačkih i razvojnih centara u sektoru visokog obrazovanja, transfer tehnologija, socijalne inovacije, eko-inovacije, aplikacije koje podržavaju kvalitetnije javne usluge, podsticanje potražnje, umrežavanje, klastere i otvorene inovacije putem pametne specijalizacije i podrška tehnološkim i primenjenim istraživanjima, pilot linijama, posebno u ključnim tehnologijama koje omogućavaju i širenjem tehnologija opšte namene.

Mjere podrške oporavku privrede treba da budu prilagođene okolnostima specifičnim za određenu loklanu sredinu te blagovremene, privremene i ciljane.

Fiskalne mjere treba da maksimiziraju podršku oporavka privrede bez stvaranja stalnog opterećenja za javne finansije. Ukoliko se uvedu trajne mjere, za iste bi se trebali osigurati izvori finansiranja, bez uvođenja novih opterećenja privredi, a koji bi osigurali budžetsku neutralnost u srednjoročnom periodu. Na strani budžetskih prihoda, ovo bi moglo uključivati mjere koje pogoduju ekonomskom rastu, što između ostalog uključuje smanjenje naknada i taksu na poslovanje. Na strani budžetskih rashoda, to su mjere za jačanje upravljanja javnim finansijama, što dovodi do značajnog preusmjeravanja potrošnje ka produktivnijim upotrebama. Također bi mogle biti uključene mjere za osiguranje održivosti sistema socijalne zaštite, koje povećavaju stope zaposlenosti i smanjuju rizik da kriza COVID-19 dovede do veće, dugotrajne nezaposlenosti ili pada učešća na tržištu rada, s obzirom na starenja stanovništva.

Nakon smanjenja zdravstvenih rizika, mjere podrške treba da se usmjere na kreiranje mehanizama za programe pomoći od ciljanih **mjera koje promovišu otporan i održiv oporavak privrede** do ključnih mjera za određene vitalne sektore, obezbeđujući brzu preraspodelu resursa. Kvalitet mjera je veoma važan za efikasnu podršku privredi sa ograničenim fiskalnim resursima. Istovremeno, vlade će morati da se pozabave naslijeđem krize, uključujući povišeni nivo javnog i privatnog duga i socijalni i uticaji na tržište rada.

Kako bi se u najvećoj mjeri povećao nivo fiskalne stabilnosti i odgovornosti, planirane su **mjere za unaprijeđenju koordinacije i odgovornosti između svih nivoa vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda**. Stoga se u narednom periodu nastavljaju kontinuirane aktivnosti za uspostave što kvalitetnijeg sistema izvještavanja, prema OECD metodologiji, **kao i iznalaženje rješenja za poboljšane vertikalne i horizontalne raspodjele javnih prihoda korisnicima u Federaciji BiH**. Nadalje, raspodjela javnih prihoda u velikoj mjeri će u ovom srednjoročnom periodu, uticati na racionalizaciju i optimizacije naplate javnih prihoda, čime bi se znatno smanjili troškovi poslodavaca, te pozitivno djelovalo na nova domaća i strana ulaganja.

S ciljem ekonomskog oporavka i ubrzanog rasta nakon pandemije, dodatno je naglašena potreba provedbe mjera administrativnog unaprijeđenja pružanja javnih usluga, kao i porezne discipline, te je primarni fokus na: (1) transformaciju Porezne uprave FBiH, (2) pojednostavljenje oporezivanja imovine i (3) borbu protiv porezne evazije, kao i razmjena informacija u te svrhe.

Mjera transformacije Porezne uprave FBiH ima za cilj poboljšati pružanje usluga obveznicima kroz unutrašnju reorganizaciju svojih osnovnih funkcija i načina rada. U periodu 2021 – 2024. godina, Porezna uprava će s ciljem povećanja efikasnosti i efektivnosti pristupiti izmjeni svoje unutrašnje organizacije, na način da se omogući identifikacija i centralizacija svih funkcija, a posebno, registracije, prijave, inspekcijski nadzor i naplata (redovna i prinudna). Transformacija Porezne uprave treba da omogući kvalitetniji i brži pristup rješavanja izazova na sistemski način, jednako pružanje usluga svim poreznim obveznicima, jednaka prava i obaveze poreznim obveznicima, brže adaptiranje promjenama, te fluidan protok informacija kroz IT sistem i sve oblike razmjene informacija.

Istovremeno, unutrašnja organizacija treba biti modifikovana da adaptira i međunarodne standarde i sigurne mehanizme za razmjenu informacija u realnom vremenu, što zahtjeva da se kontinuirano i planski unaprijeđuje IT sistem, s fokusom na elektronsko upravljanje dokumentima i univerzalnim sistemima vođenja procesa i predmeta. Treba se poboljšati razmijena praktičnog znanja o različitim aspektima digitalne transformacije, kako tehničkim, tako i operativnim.

U period 2021 – 2024. godine intezivnije će se vršiti usklađivanje procedura rada osnovnih funkcija, a posebno, registracije, prijave, inspekcijski nadzor i naplata (redovna i prinudna), u svrhu pojednostavljenja i uklanjanja administrativnih barijera i za porezne obveznike.

Mjera pojednostavljenja oporezivanja imovine ima za svrhu stvaranje jedinstvenog pravnog okvira o oporezivanju posjedovanja i prometa imovinom na nivou Federacije BiH, kako bi se smanjile administrativne barijere, uticalo na unaprijeđenje poslovnog okruženja povećavao interes ulagača. Obzirom na trenutno postojanje 20 propisa koji na različit način uređuju oporezivanje imovine, što stvara nejednakost i diskriminaciju unutar prostora Federacije, planirano je u narednom periodu predložiti jedinstveno rješenje za teritorije Federacije.

Mjera podrške borbi protiv porezne evazije i razmjena informacija odražava se kroz učestovanje Bosne i Hercegovine u međunarodnim tijelima Globalnom forumu Inkluzivnog okvira, koji svojim djelovanjem, određuje i usmjerava kreiranje poreznih politika u svrhu adaptiranju međunarodnim standardima i pravilima. Međunarodna zajednica nastavlja da postiže izuzetan napredak u borbi protiv porezne utaje i izbegavanja plaćanja poreza primjenom standarda transparentnosti i razmjene informacija AOIE i EOI, istovremeno osiguravajući da postojeći standardi porezne transparentnosti mogu da se bave novim rizicima i prazninama u ekonomiji. Kroz robusni sistem praćenja i intenzivan doseg do izgradnje kapaciteta, Globalni forum

nastavlja osiguravati primjenu jednakih uslova i da blagodati standarda EOI shvataju sve članice- jurisdikcije, posebno one koje čije su ekonomije u razvoju.

U sve neizvjesnijem međunarodnom okruženju pružanja porezne sigurnosti još je presudnije za olakšavanje globalnog rasta i prekograničnih investicija. Članice OECD Inkluzivnog okvira, a među kojima je i Bosna i Hercegovina, nastavljaju napredovati na primjeni četiri BEPS minimalna standarda, a porezna sigurnost je i dalje prioritet, posebno tokom tekućih pregovora G20 / OECD Inkluzivnog okvira o rješenju u dva stuba o poreznim izazovima koji proizlaze iz digitalizacije.

U konačnici, realizacija svih prezentiranih mjera zavisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nosioca aktivnosti. Uzimajući u obzir još uvijek prisutnu pandemiju, duže trajanje i lošija slika krajnjeg ishoda iste na ekonomiju od trenutno pretpostavljenih, pred kreatora fiskalne politike može staviti nove izazove, što bi moglo dovesti i do eventualnih promjena u dinamici realizacije planiranih aktivnosti.

3.2.3. Javni prihodi za period 2021 – 2024. godina

Usporavanje ekonomske aktivnosti u značajnoj mjeri je narušilo do sada kontinuirano bilježen pozitivan trend kretanja javnih prihoda. Tako je, ukupan nivo naplaćenih javnih prihoda u Federaciji BiH u 2020. godini iznosio nešto više od 8.803 mil. KM i bio je manji za 6,4% ili za 603,2 mil. KM u odnosu na ostvarenje iz 2019. godine.

Prateći prognoze postepenog oporavka ekonomije i pozitivnih kretanja ključnih makroekonomskih parametara, kao i tekuće pozitivne trendove naplate u prvom kvartalu 2021. godine, koji ukazuju na oporavak, pripremljene su revidirane projekcije prihoda za 2021. godinu i srednjoročne projekcije za period 2022-2024. godina.

Na nivou konsolidacije za Federaciju BiH, uzimajući u obzir još uvijek visok nivo neizvjesnosti vezane za pandemiju, projekcije prihoda za 2021. godinu rađene su krajnje oprezno i predviđaju blagi rast naplate prihoda od 0,83% u odnosu na ostvarenje iz 2020. godine. Posmatrajući u apsolutnom iznosu, zbog oslabljene baze, pretpostavljeni nivo ostvarenja iznositi će 8.876,1 mil. KM i biti će veći za nešto više od 73 mil. KM.

Tokom 2022. godine, uslijed povoljnijih makroekonomskih pretpostavki za brži ekonomski rast, trebalo bi doći i do značajnijeg porasta u naplati javnih prihoda. Tako, ukupna projekcija za navedenu godinu iznosi 9.221,4 mil. KM i pretpostavlja rast od 3,89% ili za 345,3 mil. KM u poređenju sa prognoziranim nivoom ostvarenja za 2021. godinu. U 2023. i 2024. godini očekuje se nastavak stabilnog rasta za prosječno 4,5% (g/g), a prema procjenama u 2023. godini bi ukupni javni prihodi u Federaciji BiH trebali u potpunosti doživjeti oporavak baze (vraćanje na nivo prije pandemije), te ostvariti i rast od približno 2,5% u poređenju sa iznosima naplate bilježenim u godini prije pojave pandemije.

Potrebno je naglasiti da konsolidirane projekcije prihoda obuhvataju prihode budžeta svih nivoa vlasti u Federaciji BiH, prihode vanbudžetskih fondova, te javne prihode ostalih korisnika, koji ih naplaćuju. U projicirani okvir nisu uključena javna preduzeća, i sredstva iz primitaka.

U nastavku slijedi detaljan osvrt pojedinačno po kategorijama prihoda.

Tabela 3. Konsolidirani pregled ostvarenja javnih prihoda u Federaciji BiH 2020/2019. g.

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE			
	2019	2020	% promjene	Razlika
I POREZNI PRIHODI	4.596.933.304	4.044.880.998	-12,01	-552.052.305
1. Prihodi od indirektnih poreza	3.677.976.067	3.170.159.181	-13,81	-507.816.885
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.462.988.161	2.973.503.902	-14,13	-489.484.259
1.2. Prihodi od namjenske putarine za finansiranje autocesta i cesta	213.510.006	195.291.009	-8,53	-18.218.997
1.3. Ostali indirektni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni</i>)	1.477.899	1.364.271	-7,69	-113.629
2. Prihodi od direktnih poreza	918.957.237	874.721.817	-4,81	-44.235.420
2.1. Porez na dobit	388.280.446	355.515.266	-8,44	-32.765.180
2.2. Porez na dohodak	422.101.055	419.540.840	-0,61	-2.560.215
2.3. Porez na imovinu	36.088.537	34.080.589	-5,56	-2.007.948
2.4. Porez na naslijeđe i poklon	3.317.484	2.865.064	-13,64	-452.420
2.5. Porez na promet nepokretnosti	66.967.169	61.693.358	-7,88	-5.273.812
2.6. Ostali direktni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni</i>)	2.202.546	1.026.701	-53,39	-1.175.845
II DOPRINOSI	3.665.911.042	3.641.449.145	-0,67	-24.461.896
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	2.035.707.968	2.022.702.138	-0,64	-13.005.830
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	1.461.137.775	1.450.585.121	-0,72	-10.552.654
3. Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	169.065.299	168.161.886	-0,53	-903.413
III NEPOREZNI PRIHODI	1.143.414.615	1.116.698.151	-2,34	-26.716.464
1. Takse	136.300.105	119.169.419	-12,57	-17.130.686
1.1. Administrativne takse	24.247.433	27.022.423	11,44	2.774.990
1.2. Sudske takse	25.013.308	24.487.335	-2,10	-525.972
1.3. Komunalne takse	62.789.097	53.579.458	-14,67	-9.209.639
1.4. Boravišna taksa	3.440.109	726.723	-78,88	-2.713.387
1.5. Ostale takse	20.810.157	13.353.479	-35,83	-7.456.678
2. Naknade i članarine	529.303.403	478.769.589	-9,55	-50.533.813
2.1. Naknade od priređivanja igara na sreću	31.332.726	25.169.655	-19,67	-6.163.071
2.2. Vodne naknade	51.501.147	49.348.994	-4,18	-2.152.153
2.3. Naknade za ceste	73.881.705	74.480.484	0,81	598.779
2.4. Naknade za korištenje autocesta	36.825.522	32.461.107	-11,85	-4.364.415
2.5. Naknade za tehnički pregled vozila	1.103.107	1.068.573	-3,13	-34.534
2.6. Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	27.810.333	27.360.647	-1,62	-449.686
2.7. Naknade za vatrogastvo	732.073	754.578	3,07	22.504,83
2.8. Naknade za zaštitu okoliša	25.508.409	23.445.848	-8,09	-2.062.561,10
2.9. Naknade za korištenje šuma	23.541.794	17.101.125	-27,36	-6.440.668,98
2.10. Naknade za zemljište, izgradnju i zauzimanje javnih površina	87.036.899	66.939.893	-23,09	-20.097.006,59
2.11. Koncesione naknade	23.713.668	22.923.771	-3,33	-789.897
2.12. Naknade iz oblasti veterinarstva i poljoprivrede	4.129.952	2.080.751	-49,62	-2.049.202
2.13. Naknade iz oblasti vodenog prevoza	35.555	29.156	-18,00	-6.400
2.14. Članarine turističkim zajednicama	6.360.367	4.487.745	-29,44	-1.872.622
2.15. Članarine obrtničkih komora	724.499	699.435	-3,46	-25.064
2.16. Ostale naknade	135.065.645	130.417.829	-3,44	-4.647.816
3. Novčane kazne	51.145.323	44.607.992	-12,78	-6.537.331
4. Ostali neporezni prihodi	426.665.785	474.151.151	11,13	47.485.366
4.1. Prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	235.312.850	273.296.533	16,14	37.983.683
4.2. Prihodi od iznajmljivanja materijalne imovine	28.748.085	23.406.809	-18,58	-5.341.277
4.3. Prihodi od pružanja javnih usluga i vlastiti prihodi	111.122.582	80.987.555	-27,12	-30.135.028
4.4. Neplanirane uplate prihoda	51.482.267	96.460.255	87,37	44.977.988
UKUPNO (I + II + III):	9.406.258.960	8.803.028.295	-6,41	-603.230.666

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Tabela 4. Konsolidirane projekcije ukupnog okvira javnih prihoda u Federaciji BiH za 2021. godinu i period 2022 – 2024. godina

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2021	2022	2023	2024
I POREZNI PRIHODI	4.173.494.944	4.324.089.177	4.499.782.784	4.716.911.573
1. Prihodi od indirektnih poreza	3.261.362.138	3.380.952.603	3.517.015.799	3.691.794.940
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.063.670.838	3.177.154.803	3.306.474.299	3.473.660.140
1.2. Prihodi od namjenske putarine za finansiranje autocesta i cesta	197.691.300	203.797.800	210.541.500	218.134.800
1.3. Ostali indirektni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	0	0	0	0
2. Prihodi od direktnih poreza	912.132.806	943.136.574	982.766.985	1.025.116.633
2.1. Porez na dobit	368.216.194	380.937.302	396.878.505	414.084.691
2.2. Porez na dohodak	441.359.948	457.153.002	478.275.246	500.823.140
2.3. Porez na imovinu	34.932.603	35.805.918	36.701.066	37.618.593
2.4. Porez na naslijeđe i poklon	3.400.707	3.436.414	3.488.132	3.505.573
2.5. Porez na promet nepokretnosti	63.223.353	64.803.937	66.424.035	68.084.636
2.6. Ostali direktni porezi (naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni)	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
II DOPRINOSI	3.579.934.190	3.715.167.017	3.894.421.824	4.085.849.177
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	1.990.045.457	2.065.667.184	2.165.852.043	2.272.845.134
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	1.424.043.100	1.477.302.312	1.547.917.362	1.623.300.938
3. Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	165.845.633	172.197.521	180.652.419	189.703.105
III NEPOREZNI PRIHODI	1.122.636.186	1.182.144.561	1.243.276.727	1.258.659.257
1. Takse	121.578.938	133.784.937	137.811.681	142.301.949
1.1. Administrativne takse	27.678.672	28.536.710	29.478.422	30.539.645
1.2. Sudske takse	25.050.752	25.827.326	26.679.627	27.640.094
1.3. Komunalne takse	54.383.150	55.742.729	57.275.654	58.993.923
1.4. Boravišna taksa	908.403	3.370.199	3.454.454	3.540.815
1.5. Ostale takse	13.557.961	20.307.973	20.923.524	21.587.471
2. Naknade i članarine	489.456.587	504.926.458	520.082.489	536.444.786
2.1. Naknade od priređivanja igara na sreću	25.575.223	26.004.839	26.448.255	26.909.261
2.2. Vodne naknade	50.484.020	52.049.025	53.766.643	55.702.242
2.3. Naknade za ceste	76.193.535	78.555.535	81.147.867	84.069.191
2.4. Naknade za korištenje autocesta	33.678.399	36.089.012	36.991.237	37.916.018
2.5. Naknade za tehnički pregled vozila	1.091.451	1.125.286	1.162.420	1.204.267
2.6. Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	28.258.076	29.334.708	30.754.508	32.249.177
2.7. Naknade za vatrogastvo	769.670	793.530	819.716	849.226
2.8. Naknade za zaštitu okoliša	23.985.103	24.712.193	25.527.695	26.446.692
2.9. Naknade za korištenje šuma	17.161.380	17.516.325	17.913.483	18.336.549
2.10. Naknade za zemljište, izgradnju i zauzimanje javnih površina	67.943.991	69.642.591	71.383.656	73.168.247
2.11. Koncesione naknade	23.694.679	24.770.494	25.967.038	27.335.266
2.12. Naknade iz oblasti veterinarstva i poljoprivrede	2.121.949	2.174.998	2.229.373	2.285.107
2.13. Naknade iz oblasti vodenog prevoza	29.593	30.037	30.487	30.945
2.14. Članarine turističkim zajednicama	5.139.449	5.298.772	5.473.632	5.670.683
2.15. Članarine obrtničkih komora	715.009	737.174	761.501	788.915
2.16. Ostale naknade	132.615.060	136.091.940	139.704.978	143.483.000
3. Novčane kazne	45.550.794	46.689.564	47.856.803	49.053.224
4. Ostali neporezni prihodi	466.049.866	496.743.602	537.525.753	530.859.299
4.1. Prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	277.731.492	305.164.696	342.387.318	331.737.287
4.2. Prihodi od iznajmljivanja materijalne imovine	24.676.983	25.441.809	26.281.320	27.227.138
4.3. Prihodi od pružanja javnih usluga i vlastiti prihodi	82.541.392	85.037.097	87.757.115	90.794.874
4.4. Neplanirane uplate prihoda	81.100.000	81.100.000	81.100.000	81.100.000
UKUPNO (I + II + III):	8.876.065.320	9.221.400.755	9.637.481.335	10.061.420.007

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Indirektni porezi

Nakon značajnih gubitaka od preko 14% u ukupnom ostvarenju prihoda od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinostvenog računa u 2020. godini, prateći pozitivne tekuće trendove, te makroekonomske pretpostavke prvenstveno o porastu privatne potrošnje, ali i javne potrošnje kroz podršku zdravstvenom i socijalnom sektoru, te podršku privredi, očekuje se da će u 2021. godini Federaciji BiH sa Jedinostvenog računa biti raspoređen ukupan iznos od 3.063,7 mil. KM što je za 3% više u poređenju sa ostvarenjem iz 2020. godine. Nakon odbitka sredstava namjenjenih otplati vanjskog duga, ukupan raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza za dalju raspodjelu korisnicima u Federaciji BiH, odnosno njihovu budžetsku potrošnju, trebao bi iznositi 2.501,5 mil. KM i biti veći za približno 0,5% o odnosu na 2020. godinu.

U narednom srednjoročnom periodu, slijedeći ukupan plan naplate prihoda na Jedinostvenom računu, pretpostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), kao i projekciju kretanja koeficijenta učešća Federacije BiH u međuentiteskoj raspodjeli, baziranog na prognozama ostvarenja krajnje potrošnje, predviđa se da će u 2022. godini ukupno doznačena sredstva od indirektnih poreza za Federaciju BiH biti veća za 3,70%, dok se u 2023. i 2024. očekuje njihov rast od 4,07% i 5,06% respektivno. Kada iz navedenog isključimo sredstva namjenjena otplati vanjskog duga, pretpostavljena stopa rasta ukupnih raspoloživih prihoda od indirektnih poreza u 2022. godini iznositi će 5,34% u odnosu na bazu iz 2021. godine. U 2023. godini doći će do značajnijeg porasta dospijeaća obaveza na ime otplate vanjskog duga, uslijed čega će i pored pretpostavljenog rasta naplate prihoda na Jedinostvenom računu, raspoloživi prihodi od indirektnih poreza za korisnike u Federaciji BiH pretrpjeti smanjenje od 3,52% u poređenju sa 2022. godinom. U 2024. godini, prateći rast naplate na ukupnom nivou, raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza, nakon odbitka sredstava za otplatu vanjskog duga, trebao bi biti veći za 5,96% u odnosu na uporednu bazu iz 2023. godine.

Namjenska putarina

Zatvaranje ekonomije u cilju prevencije širenja pandemije u 2020. godini smanjilo je kretanje stanovništva, smanjen broj turističkih posjeta doveo je i do smanjenog prevoza putnika, što je u konačnici narušilo i tržište nafte i naftnih derivata. Tako su, ukupni prihodi od namjenske putarine za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta, koje je Federaciji BiH dobila u 2020. godini bili manji za 8,53% u odnosu na 2019. godinu.

Zasnivajući se na pozitivnim tekućim trendovima, kao i prognozama postepenog oporavka u drugoj polovini godini, projekcija prihoda od najmjenske putarine za Federaciju BiH u 2021. godini pretpostavlja rast od 1,23% u odnosu na ostvarenje iz 2020. godine.

Prateći nadalje pozitivne srednjoročne makroekonomske prognoze rasta, u periodu 2022-2024. godina očekuje se stabilan rast, sa projiciranim stopama od: 3,1%; 3,3% i 3,6% (g/g).

Porez na dobit

Oslabljena ekonomija, pad izvoza, turbulencije kako na domaćem tako i na tržištima značajnih međunarodnih ekonomskih partnera, u 2020. godini negativno su se odrazile na nivo naplate prihoda od poreza na dobit u Federaciji BiH, koji su u poređenju sa 2019. godinom smanjeni za 8,4%.

Prateći prvenstveno tekuće trendove u naplati, očekuje se da će u 2021. godini nivo naplate ukupnih prihoda od poreza na dobit u Federaciji BiH biti veći za 3,57% u odnosu na ostvarenje iz 2020. godine. Pretpostavljeni rast isključivo je generisan pozitivnim očekivanjima u naplati od strane obveznika, koji uplatu vrše u korist kantonalnih budžeta. S druge strane, uplate poreza na dobit u budžet Federacije BiH značajno su smanjene, te se prema zadnjim revidiranim procjenama očekuje da će, nakon što su u 2020. godini pretrpjele pad od 18,5% u 2021. godini biti smanjene dodatno za još 35,29% *(detaljniji osvrt na očekivano kretanje prihoda od poreza na dobit čija se uplata vrši u budžet FBiH biti će dat u posebnom dijelu u nastavku)*.

Prateći prognoze privrednog oporavka, kao i jačih investicijskih aktivnosti od 2022. godine pa nadalje, očekuje se da će ukupni prihodi od poreza na dobit u Federaciji BiH u 2022.; 2023. i 2024. godini stabilno rasti po stopama: 3,45%; 4,18% i 4,34% respektivno.

Porez na dohodak

U 2020. godini naplata prihoda od poreza na dohodak u Federaciji BiH pretrpjela je smanjenje od 0,61% u odnosu na 2019. godinu. Rast nivoa isplaćene bruto plaće u Federaciji BiH u 2020. godini jednim dijelom kompenzirao je gubitke u naplati javnih prihoda proizašlih iz ostvarenog dohotka, nastale porastom nezaposlenosti, uslijed pandemije. Također, mjere Vlade Federacije BiH za subvencioniranje uplata obaveznih doprinosa ekonomski pogođenih subjekata, kao i mjere finansiranja minimalne plaće od strane većeg broja kantonalnih vlada, dijelom su uspjele zaštititi visinu i redovitost isplaćenog dohotka, što se odrazilo i na nivo naplate ovih prihoda.

Prateći tekuće trendove u naplati po svim izvorima oporezivog dohotka pojedinačno, kao i pretpostavljeni skromniji rast broja zaposlenih lica i rasta prosječne neto plaće u 2021. godini, predviđa se da će u ovoj godini ukupan nivo naplate prihoda od poreza na dohodak biti veći za 5,2% u odnosu na bazu iz 2020. godine. Dio pretpostavljenog rasta vezan je i za privremeno obustavljene uplate akontacija poreza na dohodak od samostalne djelatnosti u 2020. godini, koje su djelimično izmirene tokom prvog kvartala 2021. godine.

Nadalje, očekivane stope rasta u periodu 2022-2024. godina, zasnovane prvenstveno na prognozama kretanja na tržištu rada, iznose: 3,58%; 4,62% i 4,71% (g/g).

Obavezni socijalni doprinosi

Negativna implikacija pandemije na tržište rada i održivost postignutog nivoa prosječnog dohotka prije pandemije, posljedičnim slijedom je dovela i do smanjenja naplate obaveznih socijalnih doprinosa. Tako su u 2020. godini ukupno naplaćeni doprinosi iznosili su 3.641,4 mil. KM i manji su za 0,7% ili za 24,5 mil. KM u uporedbi sa naplatom iz 2019. godine. U strukturi navedenog, iznos od 89,8 mil. KM odnosi se na subvencije isplaćene iz budžeta Federacije, za zaposlenike poslovnih subjekata i samostalne poduzetnike, čija je poslovna aktivnost narušena pandemijom, a koji su ispunili uslove u skladu sa odredbama Zakona o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica. Isplaćenim subvencijama za obavezne doprinose, ukupno godišnje smanjenje naplate ove kategorije prihoda u 2020. godini, u odnosu na 2019. godinu, ublaženo je za 2,4 procentna poena.

Prateći također tekuće trendove naplate i makroekonomske prognoze na tržištu rada, te se istovremeno vodeći posebnom oprežnošću prilikom planiranja ovih prihoda, obzirom da se isti u okviru potrošnje koriste za izuzetno osjetljive kategorije, pripremljena je revidirana projekcija za 2021. godinu i period 2022-2024. godina. Posmatrajući odnos između očekivane ukupne naplate u 2021. godini i ukupno ostvarene naplate iz 2020. godine vidna je negativna stopa kretanja od (-)1,69%. Ipak, ukoliko se uzme u obzir da je baza iz 2020. godine dijelom podržana subvencijama interventnih mjera, te se ista umanjuje za subvencionirani dio, projekcija prihoda po osnovu ukupnih obaveznih socijalnih doprinosa za 2021. godinu implicira rast od 0,8%.

U narednom periodu očekuje se stabilan rast naplate ove kategorije prihoda po stopama: 3,78%; 4,82% i 4,92% za: 2022.; 2023. i 2024. godinu respektivno.

Treba imati u vidu i mogućnost dodatne pozitivne refleksije produženja primjene Zakona o visini zatezne kamate na javne prihode u Federaciji Bosne i Hercegovine, kojim se omogućava otpis zatezne kamate na dugovanja izmirena do kraja 2021. godine, na nivo naplate doprinosa, a što nije uključeno u trenutnu projekciju prihoda.

Porezi na posjedovanje i prometovanje imovinom

Ukupan nivo ostvarenja ovih prihoda u 2020. godini smanjen je za 7,27% u odnosu na 2019. godinu. Obzirom da ovi prihodi uključuju tri različite kategorije: porez na imovinu, porez na poklon i naslijeđe i porez na promet nepokretnosti, te da je naplata istih trenutno regulisana kantonalnim zakonima i propisima jedinica lokalne samouprave, teško je uspostaviti potpunu uporedivost trendova kretanja.

Bazirajući se na pojedinačnim projekcijama svake od navedenih kategorija, zasnovanim prvenstveno na tekućim trendovima naplate, projicirana stopa rasta ukupnih prihoda po osnovu poreza na posjedovanje i prometovanje imovinom u 2021. godini iznosi 2,96%. Nadalje, prateći makroekonomske prognoze za one kategorije koje je moguće dovesti u vezu sa istim (nivo prometovanja imovinom) u periodu 2022-2024. godina očekivana prosječna stopa rasta iznosi 2,45% (g/g).

Neporezni prihodi

Ukupan nivo naplate neporeznih prihoda u Federaciji BiH u 2020. godini smanjen je za 2,34% u odnosu na 2019. godinu.

Prateći tekuće trendove u naplati, pretpostavljena stopa rasta ukupnih neporeznih prihoda u 2021. godini iznosi skromnijih 0,53%. Treba ipak uzeti u obzir da ukupni neporezni prihodi uključuju širok spektar prilično varijabilnih prihoda, bez kontinuiranog obrasca kretanja.

Zasnovane na prognozama makroekonomskih kretanja, za kategorije neporeznih prihoda koje imaju signifikantnu povezanost sa istim, te nadalje bazirane na planu naplate prihoda od krajnjih korisnika za povrate anuiteta po otplaćenim kreditima, koji uzimaju značajnije učešće u ukupnim neporeznim prihodima, projicirane srednjoročne stope rasta za 2022.; 2023. i 2024. godinu iznose: 5,3%; 5,17% i 1,24% respektivno.

Budžet Federacije BiH

Ukupni prihodi budžeta Federacije BiH u 2020. godini ostvareni su u iznosu od 3.886,5 mil. KM. Ukoliko se radi uporedivosti sa bazom iz 2019. godine iz navedenog iznosa isključe prihodi od doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, čije se uplata u korist budžeta Federacije BiH po prvi put vrši od 2020. godine, ostvarenje ostalih prihoda iznosi 1.863,8 mil. KM i manje je za 8,2% ili za 166,1 mil. KM u poređenju sa 2019. godinom.

Ulaskom Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje u okvir budžeta Federacije BiH, odnosno uključivanje prvenstveno uplata po osnovu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, ukupni prihodi budžeta Federacije BiH su povećani, uz preuzete i cjelokupne obaveze za mjesečne isplate ostvarenih penzija korisnicima.

Prateći prednja pojašnjenja metodologija pripreme projekcija, pojedinačno po svakoj od kategorija prihoda, izvršena je i priprema revidirane projekcije prihoda budžeta FBiH za 2021. godinu i projekcija za period 2022-2024. godina.

Tako, u 2021. godini očekivani revidirani ukupni nivo naplate prihoda u budžet FBiH iznosi 3.904 mil. KM i veći je za 0,45% u odnosu na naplatu iz 2020. godine.

Ukupan iznos očekivane naplate poreznih prihoda iznosi 1.520,1 mil. KM i veći je za 3,67%.

U strukturi poreznih prihoda, očekuje se da će ukupni prihodi od indirektnih poreza biti ostvareni u iznosu od 1.467,7 mil. KM sa rastom od 5,95%, od čega se iznos od 905,5 mil. KM odnosi na raspoložive prihode za opću budžetsku potrošnju, sa pretpostavljenim rastom od približno 0,5%, dok se iznos od 562,2 mil. KM odnosi na prihode od indirektnih poreza namjenjene otplati vanjskog duga, koja je u odnosu na 2019. godinu veća za 16,1%.

U periodu 2022-2024. godina projicirane stope rasta ukupnih prihoda od indirektnih poreza trebale bi iznositi: 1,92%; 12,6% i 4,19% respektivno (kretanje uslovljeno nivoom sredstava planiranih za otplatu vanjskog duga koja se u cjelosti evidentiraju unutar budžeta FBiH). Nakon izmirenja obaveza po osnovu vanjskog duga, raspoloživi

prihodi od indirektnih poreza za opću potrošnju budžeta Federacije BiH u periodu 2022-2024. godina trebali bi se kretati po stopama: 5,34%; (-)3,52% i 5,96% (g/g).

Kako je već ranije naglašeno, očekuje se da će prihodi od poreza na dobit uplaćene u korist budžeta FBiH u 2021. godini pretrpiti smanjenje od 35,29% u odnosu na već značajno narušenu bazu iz 2020. godine. Ovakva projekcija rezultat je negativnih, kako historijskih trendova iz prošle godine, tako i tekućih trendova u naplati, nastavljenih u prvom kvartalu 2021. godine, od strane većine uplatilaca. Posebno je potrebno istaći značajno smanjenu dobit u kategoriji banaka, uslijed nemogućnosti naplate rizičnih potraživanja, odobrenih moratorija na otplatu kredita pravnih i fizičkih lica pogođenih negativnim ekonomskim posljedicama pandemije, kao i smanjene kreditne potražnje. Kada je riječ o ostalim kategorijama obveznika, također je zabilježeno značajno smanjenje poslovne aktivnosti, posebno izraženo kod pravnih lica u oblasti elektroprivrede i oblasti pripređivanja igara na sreću, a čije su uplate do sada značajno činile strukturu ukupne naplate poreza na dobit u budžet FBiH.

Prateći prognoze postepenog oporavka, predviđa se da će već u 2022. godini naplata prihoda od poreza na dobit u korist budžeta FBiH ponovo uspostaviti pozitivan trend kretanja sa stopom rasta od 2,6%, dok se za 2023. i 2024. godinu projiciraju stope rasta od 3% i 3,4% respektivno.

Prema projekcijama za 2021. godinu odnos očekivane naplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje i ukupnog ostvarenja zabilježenog u 2020. godini kreće se po negativnoj stopi od (-)1,61%. Kako je već istaknuto kod pojašnjenja projekcija ukupnih doprinosa, u bazi iz 2020. godine sadržan je i subvencionirani dio od strane Vlade FBiH za doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje (50,1 mil. KM). Kada izvršimo umanjenje uporedne baze za navedeni iznos, u 2021. godini očekuje se pozitivna stopa kretanja u naplati doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje od 0,88%. Rast naplate ove kategorije prihoda u periodu 2022-2024. godina očekuje se po stopama: 3,8%; 4,85% i 4,94% (g/g).

U 2021. godini ukupna naplata neporeznih prihoda u budžet FBiH pretpostavljena je u iznosu od 393,9 mil. KM što je za 0,88% manje u odnosu na ostvarenje iz 2020. godine. Kako je već istaknuto, neporezni prihodi uzimaju širok obuhvat različitih kategorija prihoda, od kojih veći broj ima neustaljene, nepredvidive obrasce kretanja. Kod većine neporeznih prihoda, koji se prema pripadnosti, uplaćuju u korist budžeta FBiH, u 2021. godini pretpostavljen je skromniji rast u prosjeku za 2,2%. Značajno smanjenje od preko 55% očekuje se u naplati dividendi po osnovu vlasničkih udjela u javnim preduzećima, uzimajući u obzir njihovu značajnije narušenu poslovnu aktivnost tokom 2020. godine.

Očekivane stope rasta ukupnih neporeznih prihoda za 2022.; 2023. i 2024. godinu iznose: 8,96%; 9,1% i (-)1,85% respektivno, a prvenstveno su uslovljene planiranim kretanjima naplate prihoda od krajnjih korisnika za otplaćene kreditne anuitete, koji u prosjeku čine 63,35% ukupnih neporeznih prihoda budžeta FBiH.

Tabela 5. Pregled naplate javnih prihoda budžeta Federacije BiH 2020/2019. godina

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE			
	2019	2020	% promjene	Razlika
I POREZNI PRIHODI	1.676.037.351	1.466.262.304	-12,52	-209.775.046
1. Prihodi od indirektnih poreza	1.576.625.280	1.385.277.930	-12,14	-191.347.351
1.1. Prihodi od indirektnih poreza koji pripadaju Budžetu Federacije BiH	1.070.318.750	901.156.430	-15,80	-169.162.321
1.2. Sredstva na ime finansiranja vanjskog duga	506.306.530	484.121.500	-4,38	-22.185.030
1.3. Ostali indirektni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni</i>)	0	0	0,00	0
2. Porez na dobit	99.412.070	80.984.375	-18,54	-18.427.695
II DOPRINOSI *	*	2.022.702.138	*	*
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	*	2.022.702.138	*	*
1.1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	*	2.022.702.138	*	*
III NEPOREZNI PRIHODI	353.805.839	397.367.936	12,31	43.562.097
1. Takse	22.285.693	18.345.035	-17,68	-3.940.658
1.1. Administrativne takse	1.446.835	4.961.827	242,94	3.514.992
1.2. Sudske takse	28.702	29.728,75	3,58	1.027
1.3. Ostale takse	20.810.157	13.353.479	-35,83	-7.456.678
1.3.1. Takse za detašmane	1.240	546	-55,97	-694
1.3.2. Putničke takse - avio takse	9.510.417	2.822.890	-70,32	-6.687.526
1.3.3. Taksa za izmirenje duga za isporuku prirodnog gasa	1.494.841	1.469.831	-1,67	-25.011
1.3.4. Taksa za uspostavu rezervi naftnih derivata	9.803.659	9.060.212	-7,58	-743.447
2. Naknade	45.464.176	34.322.850	-24,51	-11.141.326
2.1. Naknade od priređivanja igara na sreću	31.332.726	25.169.655	-19,67	-6.163.071
2.1.1. Ostvareni prihodi prometa Lutrije BiH	3.297.368	2.800.825	-15,06	-496.543
2.1.2. Naknade za priređivanje igara na sreću koje pripadaju budžetu Federacije	8.950.463	7.668.345	-14,32	-1.282.118
2.1.3. Naknada za priređivanje igara na sreću	1.180.105	1.043.459	-11,58	-136.646
2.1.4. Mjesečna naknada za priređivanje igara na sreću kladjenja (kladionice, automati, kasina, internet igre) i naknada za postavljanje uređaja za priređivanje kladjenja	17.898.349	13.653.732	-23,72	-4.244.617
2.1.5. Naknade od tombolskih kartica	6.442	3.294	-48,86	-3.148
2.2. Naknade za tehnički pregled vozila	540.549	538.063	-0,46	-2.486
2.3. Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	4.193.694	4.109.600	-2,01	-84.094
2.4. Naknade za vatrogastvo	56.844	62.032	9,13	5.188,84
2.5. Naknade za korištenje šuma	380.504	510.490	34,16	129.986,17
2.6. Koncesione naknade	2.237.287	154.557	-93,09	-2.082.729,77
2.7. Naknade iz oblasti veterinarstva i poljoprivrede	3.153.074	1.580.275	-49,88	-1.572.798,50
2.8. Naknade iz oblasti vodenog prevoza	35.555	29.156	-18,00	-6.399,73
2.9. Ostale naknade	3.533.943	2.169.023	-38,62	-1.364.920,75
3. Novčane kazne	14.576.754	11.253.895	-22,80	-3.322.860
4. Ostali neporezni prihodi	271.479.215	333.446.156	22,83	61.966.941
4.1. Prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	222.023.943	254.408.648	14,59	32.384.704
4.1.1. Prihodi od dividende	31.501.681	33.751.817	7,14	2.250.137
4.1.2. Povrat anuiteta od krajnjih korisnika za otplatu kredita	190.013.843	216.913.815	14,16	26.899.971
4.1.3. Ostali prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	508.419	3.743.015	636,21	3.234.596
4.2. Prihodi od iznajmljivanja materijalne imovine	191.227	142.384	-25,54	-48.843
4.3. Prihodi od pružanja javnih usluga	23.150.869	20.114.838	-13,11	-3.036.031
4.4. Neplanirane uplate prihoda	26.113.176	58.780.286	125,10	32.667.110
UKUPNO (I + II + III):	2.029.843.190	3.886.332.379	91,46	1.856.489.189
IV TRANSFERI I GRANTOVI DRUGIH NIVOVA VLASTI	0	151.799	100,00	151.799
UKUPNO (I + II + III + IV):	2.029.843.190	3.886.484.178	91,47	1.856.640.989
Ostvarenje prihoda bez doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje				
UKUPNO (I + II + IV):	2.029.843.190	1.863.782.040	-8,18	-166.061.149

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Tabela 6. Projekcije prihoda budžeta FBiH za 2021. godinu i period 2022 – 2024. godina

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2021	2022	2023	2024
I POREZNI PRIHODI	1.520.116.936	1.549.663.101	1.739.704.935	1.812.108.780
1. Prihodi od indirektnih poreza	1.467.710.534	1.495.894.133	1.684.322.899	1.754.843.754
1.1. Prihodi od indirektnih poreza koji pripadaju Budžetu Federacije BiH	905.544.874	953.944.142	920.405.654	975.253.184
1.2. Sredstva na ime finansiranja vanjskog duga	562.165.660	541.949.991	763.917.245	779.590.570
1.3. Ostali indirektni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni</i>)	0	0	0	0
2. Porez na dobit	52.406.401	53.768.968	55.382.037	57.265.026
II DOPRINOSI *	1.990.045.457	2.065.667.184	2.165.852.043	2.272.845.134
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	1.990.045.457	2.065.667.184	2.165.852.043	2.272.845.134
1.1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	1.990.045.457	2.065.667.184	2.165.852.043	2.272.845.134
III NEPOREZNI PRIHODI	393.887.033	429.178.123	468.252.042	459.585.483
1. Takse	18.699.263	25.608.656	26.399.129	27.260.198
1.1. Administrativne takse	5.110.682	5.269.113	5.442.993	5.638.941
1.2. Sudske takse	30.620,61	31.569,85	32.611,66	33.785,68
1.3. Ostale takse	13.557.961	20.307.973	20.923.524	21.587.471
1.3.1. Takse za detašmane	549	549	549	549
1.3.2. Putničke takse - avio takse	2.876.243	9.320.208	9.599.815	9.887.809
1.3.3. Taksa za izmirenje duga za isporuku prirodnog gasa	1.509.516	1.532.159	1.555.141	1.578.468
1.3.4. Taksa za uspostavu rezervi naftnih derivata	9.171.653	9.455.057	9.768.020	10.120.645
2. Naknade	34.590.060	35.208.877	35.928.629	36.696.948
2.1. Naknade od priređivanja igara na sreću	25.575.223	26.004.839	26.448.255	26.909.261
2.1.1. Ostvareni prihodi prometa Lutrije BiH	2.870.845	2.959.842	3.057.516	3.167.587
2.1.2. Naknade za priređivanje igara na sreću koje pripadaju budžetu Federacije	7.783.370	7.900.121	8.018.622	8.138.902
2.1.3. Naknada za priređivanje igara na sreću	1.059.111	1.074.998	1.091.123	1.107.489
2.1.4. Mjesečna naknada za priređivanje igara na sreću kladjenja (kladionice, automati, kasina, internet igre) i naknada za postavljanje uređaja za priređivanje kladjenja	13.858.538	14.066.416	14.277.412	14.491.573
2.1.5. Naknade od tombolskih kartica	3.359	3.463	3.581	3.710
2.2. Naknade za tehnički pregled vozila	550.331	567.391	586.115	607.215
2.3. Posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	4.244.395	4.406.106	4.619.361	4.843.862
2.4. Naknade za vatrogastvo	63.273	65.234	67.387	69.813
2.5. Naknade za korištenje šuma	155.979	85.788	47.184	23.592
2.6. Koncesione naknade	158.143	163.046	168.589	174.658
2.7. Naknade iz oblasti veterinarstva i poljoprivrede	1.611.565	1.651.854	1.693.150	1.735.479
2.8. Naknade iz oblasti vodenog prevoza	29.593	30.037	30.487	30.945
2.9. Ostale naknade	2.201.558	2.234.581	2.268.100	2.302.122
3. Novčane kazne	11.529.615	11.817.856	12.113.302	12.416.135
4. Ostali neporezni prihodi	329.068.096	356.542.735	393.810.982	383.212.203
4.1. Prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	258.409.296	285.243.513	321.808.736	310.417.876
4.1.1. Prihodi od dividende	15.000.000	15.000.000	15.000.000	15.000.000
4.1.2. Povrat anuiteta od krajnjih korisnika za otplatu kredita	239.579.443	266.294.934	302.729.854	291.192.154
4.1.3. Ostali prihodi od finansijske i nematerijalne imovine	3.829.853	3.948.579	4.078.882	4.225.722
4.2. Prihodi od iznajmljivanja materijalne imovine	145.687	150.204	155.311	160.902
4.3. Prihodi od pružanja javnih usluga	20.513.112	21.149.018	21.846.936	22.633.426
4.4. Neplanirane uplate prihoda	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000
UKUPNO (I + II + III):	3.904.049.426	4.044.508.408	4.373.809.021	4.544.539.397
IV TRANSFERI I GRANTOVI DRUGIH NIVOVA VLASTI	0	0	0	0
UKUPNO (I + II + III + IV):	3.904.049.426	4.044.508.408	4.373.809.021	4.544.539.397

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Rizici po ostvarenje projekcija

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji BiH prate pozitivna makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata sa kojim su u značajnoj korelaciji. Kod nekih stavki, u cilju očuvanja fiskalne discipline, već unutar osnovnog scenarija uključeni su i procjenjeni efekti pojedinih visokih rizika po ostvarenje makroekonomskih prognoza. Projekcije su usko vezane za pretpostavljenu dužinu trajanja pandemije i brzinu oporavka ekonomije, baziraju se na pretpostavci da će trajanje negativnog ekonomskog učinka pandemije biti ograničeno na prvu polovinu 2021. godine, nakon čega je očekivan snažniji i brži oporavak. Nadalje, pretpostavljeni iznosi prate važeće politike u oblasti direktnog, indirektnog oporezivanja i doprinosa, te politike na kojima se temelji prikupljanje prihoda iz ostalih izvora.

Obzirom na krajnju nepredvidivost šokova koje će pandemija ostaviti na ekonomiju, mogući krajnji ishod po realizaciju može se kretati u oba smjera. Ukoliko trajanje pandemije pređe i u drugu polovinu 2021. godine, moguće je dodatno usporavanje ekonomije, sa negativnim reperkusijama na pretpostavljene iznose javnih prihoda, što bi moglo rezultirati dodatnim smanjenjem od (-)1,8% u odnosu na pretpostavljeno pri osnovnom scenariju. S druge strane, zadržava se i mogućnost nešto bržeg oporavka unutar 2021. godine, što bi naplatu javnih prihoda u Federaciji BiH u datoj godini, na nivou šire vlade moglo uvećati za 1,5% u odnosu na trenutno procjenjenu. Tako, promjenjena baza iz 2021. godine, uz zadržavanje svih ostalih makroekonomskih pretpostavki istih, utjecala bi i na projekcije za period 2022-2024. godine date osnovnim scenarijem.

Pored navedenog, na drugačiji ishod u naplati javnih prihoda mogu u značajnoj mjeri utjecati: neplanirane izmjene poreznih politika, značajna odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele prihoda od indirektnih poreza između entiteta u odnosu na trenutno procjenjeni, promjene u nivou planirane otplate vanjskog duga, promjene u izdvajanju prihoda od indirektnih poreza za Institucije BiH, rad porezne administracije, te razvoj drugih događaja poput novih elementarnih nepogoda. Treba uzeti u obzir i da kategorija ostalih prihoda uključuje širok spektar prilično varijabilnih neporeznih prihoda, od kojih značajan dio nema kontinuirani obrazac kretanja, čime je i rizik po projekciju veći.

3. JAVNI DUG U SREDNJOROČNOM PERIODU

Za kreiranje fiskalnih i razvojnih politika od izuzetnog značaja je sagledavanje stanja i projekcije javnog duga. Da bi se održala stabilnost fiskalnog sistema i obezbijedio osnov za razvojne inicijative, zaduživanje treba biti na realnim i održivim osnovama. U skladu sa odredbama Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH³², a u cilju upravljanja dugom u Federaciji BiH, u Federalnom ministarstvu finansija je uspostavljena evidencija o dugu i izdanim garancijama u Federaciji BiH. Da bi odražavala aktuelno stanje, uspostavljena evidencija se ažurira na osnovu podataka koje kantoni, gradovi i općine imaju obavezu dostavljati kvartalno. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu se temelji na podacima o unutarnjem i vanjskom dugu u Federaciji BiH sa kojima raspolaže Federalno ministarstvo finansija, na Strategiji upravljanja dugom za period 2021 – 2023. i godišnjem planu zaduživanja, pripremljenog u skladu sa budžetom Federacije BiH za 2021. godinu.

4.1. Struktura duga u Federaciji BiH

Prema raspoloživim podacima, ukupan dug Federacije, kantona, gradova, općina i javnih preduzeća u Federaciji BiH (u daljem tekstu: ukupan dug u Federaciji BiH) na dan 31.12.2020. godine iznosi 6.168,63 mil. KM, i u odnosu na prethodnu godinu je veći za 573,13 mil. KM ili 10,24%. Učešće duga Federacije BiH u ukupnom dugu u Federaciji BiH je 51,59% i iznosi 3.182,17 mil. KM, kantona 7,13% (439,94 mil. KM), općina i gradova 4,30% (265,1 mil. KM), i javnih preduzeća i ostalih korisnika 36,98% (2.281,04 mil. KM). U narednoj tabeli je prikazana struktura duga u prethodnom trogodišnjem periodu.

³² „Službene novine Federacije BiH“, br: 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16

Tabela 7. Struktura duga u FBiH za period 2018-2020. godina (mil. KM)

Javni dug u FBiH (KM)	2018	2019	2020
1. Unutrašnji dug u Federaciji BiH	949,22	1.000,12	1.185,89
1.1. Unutrašnji dug Federacije BiH	704,67	726,22	860,51
1.2. Unutrašnji dug kantona	182,72	199,75	225,13
1.3. Unutrašnji dug općina i gradova	61,83	74,15	74,09
1.4. Unutrašnji dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	N/A	92,96	26,15
2. Vanjski dug u Federaciji BiH	4.702,74	4.595,38	4.982,72
2.1. Vanjski dug Federacije BiH	2.291,21	2.080,62	2.321,66
2.2. Vanjski dug kantona	237,14	221,67	214,81
2.3. Vanjski dug općina i gradova	154,05	168,72	191,01
2.4. Vanjski dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	2.020,34	2.124,38	2.255,86
UKUPAN DUG U FEDERACIJI BIH	5.651,96	5.595,50	6.168,63
UKUPAN DUG KANTONA	419,86	421,42	439,94
UKUPAN DUG OPĆINA I GRADOVA	215,88	242,87	265,10
UKUPAN DUG JP	2.020,34	2.124,38	2.281,04
UKUPAN DUG FEDERACIJE	2.995,88	2.806,83	3.182,17

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Ukupan dug u Federaciji BiH na dan 31.12.2020. godine u iznosu od 6.168,63 mil. KM (27,93% BDP-a), sastoji se od vanjskog duga u iznosu od 4.982,72 mil. KM (22,56% BDP-a) i unutarnjeg duga u iznosu od 1.185,89 mil. KM (5,37% BDP-a). Dug Federacije BiH na dan 31.12.2020. godine u iznosu od 3.182,17 mil. KM (14,41% BDP-a Federacije BiH) obuhvata 2.321,66 mil. KM vanjskog duga (10,51% BDP) i 860,51 mil. KM unutarnjeg duga (ili 3,90% BDP-a).

Tabela 8. Učešće duga Federacije BiH, kantona, općina i gradova u BDP-u Federacije BiH

Godina	BDP	Stanje duga (mil. KM)			Odnos duga prema BDP		
		Vanjski dug	Unutarnji dug	Ukupno	Vanjski dug	Unutarnji dug	Ukupno
Federacija BiH							
31.12.2020	22,085	2.321,66	860,51	3.182,17	10,51%	3,90%	14,41%
31.12.2019	23,179	2.080,62	726,22	2.806,84	8,98%	3,13%	12,11%
31.12.2018	21,984	2.291,21	704,66	2.995,87	10,42%	3,21%	13,63%
Kantoni							
31.12.2020	22,085	214,81	225,13	439,94	0,97%	1,02%	1,99%
31.12.2019	23,179	221,67	199,75	421,42	0,96%	0,86%	1,82%
31.12.2018	21,984	237,14	182,72	419,86	1,08%	0,83%	1,91%
Općine i gradovi							
31.12.2020	22,085	191,01	74,09	265,10	0,86%	0,34%	1,20%
31.12.2019	23,179	168,72	74,15	242,87	0,73%	0,32%	1,05%
31.12.2018	21,984	154,05	61,83	215,88	0,70%	0,28%	0,98%
Javna preduzeća i ostali korisnici							
31.12.2020	22,085	2.255,86	26,15	2.281,04	10,21%	0,12%	10,33%
31.12.2019	23,179	2.124,38	92,96	2.124,38	9,17%	0,40%	9,17%
31.12.2018	21,984	2.020,34	0,00	2.020,34	9,19%	0,00%	9,19%
Ukupno							
31.12.2020	22,085	4.983,34	1.185,88	6.168,25	22,56%	5,37%	27,93%
31.12.2019	23,179	4.595,39	1.093,08	5.595,50	19,83%	4,72%	24,14%
31.12.2018	21,984	4.702,74	949,21	5.651,95	21,39%	4,32%	25,71%

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

Dug kantona na dan 31.12.2020. godine u iznosu od 439,94 mil. KM (1,99% BDP) odnosi se na 214,81 mil. KM vanjskog (0,97% BDP-a) i 225,13 mil. KM unutarnjeg duga (1,02% BDP-a).

Dug općina i gradova u iznosu od 265,1 mil. KM (1,20% BDP-odnosi se na 191,01 mil. KM vanjskog (0,86% BDP) i 74,09 mil. KM unutarnjeg dug (0,34% BDP). Dug javnih preduzeća i ostalih korisnika na 31.12.2020. godine u iznosu od 2.281,04 mil. KM (10,33% BDP) odnosi se na 2.255,86 vanjskog (10,21% BDP) i 74,09 mil. KM unutarnjeg dug (0,12% BDP) dug.

Tabela 9. Promjena strukture duga FBiH na kraju 2020. u odnosu na proteklu godinu (miliona KM)

Kategorije duga	2019	2020
1.1. Unutarnji dug Federacije BiH	726,21	860,51
1.1. Vrijednosni papiri	711,54	849,86
a) Dugoročni vrijednosni papiri	691,54	749,86
Stara devizna štednja	1,87	0,00
Ratna potraživanja	149,67	109,86
Obveznice Federacije BiH	540,00	640,00
b) Kratkoročni vrijednosni papiri (trezorski zapisi)	20,00	100,00
1.2. Krediti banaka	0,00	0,00
1.3. Obaveze bivšeg FMO	12,08	0,00
1.4. Verifikovani unutarnji dug za koji nisu ili se ne emituju obveznice	2,59	10,65
Stara devizna štednja	2,34	10,40
Ratna potraživanja	0,25	0,25
2. Vanjski dug	4.595,38	4.982,72
2.1. Vanjski dug Federacije BiH	2.080,62	2.321,66
2.2. Vanjski dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	2.514,76	2.255,86

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

4.2. Upravljanje dugom u Federaciji BiH

Jačanje upravljanja dugom u Federaciji BiH je, Strategijom reforme upravljanja javnim finansijama Federacije BiH 2017–2020 godine, utvrđeno kao jedna od ključnih reformskih mjera, čijim sprovođenjem bi se osiguralo kontinuirano održavanje javnog duga o okviru kriterija iz Maastricht-a, s konačnim ciljem smanjenja javnog duga u odnosu na BDP.

Uz podršku Svjetske banke³³ i Međunarodnog monetarnog fonda, poduzimaju se aktivnosti na unaprijeđenju upravljanja dugom, povećanju transparentnosti, fiskalne odgovornosti i predvidivosti zaduživanja Vlade Federacije BiH. Reformskim planom, zasnovanim na nalazima izvršene procjene performansi za upravljanje dugom (DeMPA³⁴) Vlade Federacije BiH, utvrđene su aktivnosti, indikativni rokovi i očekivani

33 Odjel Svjetske banke koji se bavi procjenom performansi za upravljanje dugom, primjenom DeMPA instrumenata, proveo procjenu učinka upravljanja dugom u Federaciji BiH kako bi se, analizom elemenata od izuzetnog značaja za postizanje zdrave prakse upravljanja dugom, izmjerio učinak upravljanja dugom Vlade Federacije BiH.

34 DeMPA je metodologija za ocjenjivanje učinka upravljanja javnim dugom pomoću sveobuhvatnog skupa indikatora koji pokrivaju cijeli spektar funkcija vlade vezanih za upravljanje dugom

rezultati za svaku od aktivnosti koje zahtijevaju sprovođenje korektivnih mjera, a sve s ciljem unaprijeđenja upravljanja javnim dugom

Za upravljanje dugom Federacije, u skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine nadležno je Federalno ministarstvo finansija, a za upravljanje dugom kantona, gradova i općina ministarstva finansija kantona, odnosno gradske i općinske službe za finansije.

Na osnovu izvršene procjene važećeg pravnog okvira za upravljanje dugom izrađen je novi Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH³⁵, kojim se, između ostalog, unapređuju procesi upravljanja rizicima, revidiraju limiti zaduženosti (zavise od sposobnosti kantona, gradova i općina da servisiraju svoje obaveze i vezuju se za prosječne redovne prihode ostvarene u propisanom periodu) i izloženosti kako na nivou Federacije, tako i na nivou kantona, gradova i općina (izloženost Federacije prema kantonu, gradu i općini, prema jednom sektoru, pravnom licu ili grupi povezanih pravnih lica; granice izloženosti kantona, grada i općine prema jednom pravnom licu) i utvrđuju nove gornje granice javnog duga i garancija, te jača kontrola nad zaduživanjem.

U svrhu održivosti javnog duga, nakon adekvatnih izmjena, odnosno donošenja novog Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH, donijeti će se i odgovarajući podzakonski akti. Time će se doprinijeti provedbi planirane ekonomske politike i reforme, kako u pogledu uspostavljanja novih fiskalnih pravila za dug, zaduživanje i garancije, tako i u pogledu obuhvata mjerenja javnog duga koji je usklađen sa statističkom metodologijom Evropske unije.

Nakon donošenja novog Zakona o dugu, izrada Strategije upravljanja dugom koja se sada priprema u skladu sa navedenim Reformskim planom, postat će zakonska obaveza, a Vlada Federacije BiH će biti obavezna da usvaja i Godišnji plan zaduživanja, koji se, između ostalog, temelji na Programu javnih investicija Federacije BiH³⁶, te da izvještava o dugu³⁷.

Imajući u vidu izmjenu zakonskog okvira u pogledu donošenja novih fiskalnih pravila zaduživanja za sve nivoe vlasti u FBiH, kojim se stvaraju preduslovi za povećanje transparentnosti zaduživanja i izvještavanja o dugu u FBiH, te omogućava upravljanje dugom na adekvatan način, nužno je, uspostavljanjem informacionog sistema za upravljanje dugom (evidentiranje i praćenje duga i garancija, izvještavanje o dugu i sl.), unaprijediti kapacitete i stvoriti tehničke pretpostavke za poboljšanje cjelokupnog procesa.

³⁵ Oba Doma Federacije BiH su prihvatila Nacrt Zakona nakon čega je održana i javna rasprava. Sektor za upravljanje dugom je trenutno u procesu pripreme Prijedloga zakon

³⁶ Donošenje programa javnih investicija zakonska je obaveza, kako za Vladu Federacije BiH, tako i kantonalne vlade

³⁷ Kvartalno i godišnje izvještavanje: kvartalni izvještaji o dugu Federacije BiH i informacije o vanjskom i unutrašnjem dugu u Federaciji BiH

Novi informacioni sistem za upravljanje dugom trebao bi biti usklađen sa obavezama koje će proisteći iz novog Zakona o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji BiH i podzakonskih propisa donesenih na osnovu Zakona na način da se Zakonom utvrđena ograničenja i obaveze plaćanja prate automatski, da pruža mogućnost ispunjenja svih Zakonom definisanih obaveza vezanih za evidencije o javnim dugovima, garancijama, sredstvima osiguranja, da daje mogućnost sveobuhvatne analize i praćenja dugova u skladu sa svim relevantnim međunarodnim standardima, da je omogućen proces praćenja i izvještavanja u vezi sa limitima zaduženja i izloženosti, kao i povezanih kontrola, i to na način da svaki kanton, grad i općina evidentiraju i prate podatke o zaduženju i garancijama kantona, grada, odnosno općine, uključujući i dug javnih preduzeća iz svoje nadležnosti, te da ima mogućnost razmjene podataka o dugu svakog nivoa vlasti i da omogućava standardne izvještaje i daje mogućnost kreiranja pojedinih prilagođenih izvještaja i prikaza podataka u sistemu.

Strategijom upravljanja dugom FBiH za period 2021-2023.³⁸ definisani su ciljevi upravljanja dugom, koji će i u narednom periodu predstavljati prioritet, imajući u vidu potrebe Vlade Federacije da, uz održavanje prihvatljivog nivoa rizika, te srednjoročnih i dugoročnih troškova finansiranja, osigura finansijska sredstva za tekuće potrebe i investiciona ulaganja, kao i da nastavi aktivnosti na razvoju domaćeg tržišta vrijednosnih papira.

Ovim se, imajući u vidu da Federacija Bosne i Hercegovine i dalje ima veliku potrebu za novčanim sredstvima za izgradnju i obnovu infrastrukture, izgradnju velikih energetskih projekata kao i za budžetsku podršku, stvara osnova za odgovornije, transparentnije i efikasnije korištenje i upravljanje javnim resursima.

Ugovaranje novih zaduživanja također podrazumijeva analizu i pažljivu selekciju, u zavisnosti od potreba za finansiranjem i dostupnih izvora finansiranja, a u svrhu realizacije ciljeva upravljanja dugom.

Srednjoročna strategija upravljanja dugom daje pregled troškova i rizika duga Federacije BiH u narednom periodu, pod pretpostavkom realizacije investicionih projekata u okviru prognoziranih makroekonomskih pokazatelja, te procjenjuje troškove njegovog servisiranja ukoliko dođe do nepredviđenih šokova na tržištu u smislu oscilacije kamatnih stopa i deviznih kurseva.

Obaveze po novim zaduživanjima za investicione projekte trebale bi biti izmirene od strane krajnjih korisnika kreditnih sredstava, čime se visina duga koji se servisira iz budžeta Vlade Federacije BiH ostala u prihvatljivom okviru, s obzirom da visina duga utječe na interes potencionalnih investitora za ulaganja u vladine vrijednosne papire i na direktne strane investicije.

³⁸ Strategiju upravljanja dugom Vlada Federacije još uvijek donosi u skladu sa Reformskim planom, s obzirom da obaveza njenog donošenja nije Zakonom propisana

Realizacijom zaduženja u cilju postizanja optimalnog portfolija duga nastoje se minimizirati sveukupni rizici. Prilikom planiranja zaduživanja, voditi će se računa o održanju ravnomjerne strukture otplate duga po godinama u cilju minimiziranja rizika refinansiranja, maksimalno će se koristiti zaduživanje u EUR i KM sa fiksnim kamatnim stopama u cilju smanjenja valutnog i kamatnog rizika. Strategijom definisane kvantitativne strateške mete na kraju 2023. godine su slijedeće:

- prosječno vrijeme dospelosti kredita (ATM) ne bi trebalo biti manje od 6,7 godina;
- prosječno vrijeme refiksiranja kredita (ATR) će iznositi 3,48 godina i
- učešće servisiranja kamata po osnovu duga u prihodima će biti manje od 15,0%.

Strategijom utvrđene potrebe Vlade Federacije BiH za finansiranjem u razvojne projekte do 2023. godine iznose 1.835,37 mil. KM³⁹.

Ugovorena, a neangažovana ino kreditna sredstva su 31.12.2020. godine iznosila 1.810,35 mil. KM. Pored toga, u postupku odobravanja, od identificiranih multilateralnih i bilateralnih kreditora su zajmovi, namijenjeni za finansiranje određenih infrastrukturnih projekata, kao što su projekti izgradnje cesta, autocesta i energetskih objekata. Kao budžetska podrška, primarni izvori finansiranja su i dalje MMF, Svjetska banka i Evropska komisija. Prema projekcijama, stanje duga u Federaciji BiH na kraju 2021. godine, najvećim dijelom, kao posljedica povećanja vanjskog zaduživanja (sporazum sa Međunarodnim monetarnim fondom, Svjetskom bankom i Makrofinansijska pomoć Evropske unije u cilju otklanjanja posljedica izazvanih pandemijom virusa Covid – 19), će biti veće od stanja duga na kraju 2020. godine. Povećanje vanjskog zaduživanja najviše će se odraziti na stanje duga koji se servisira iz budžetskih sredstava Federacije Bosne i Hercegovine.

³⁹ Prema podacima jedinica za implementaciju projekta